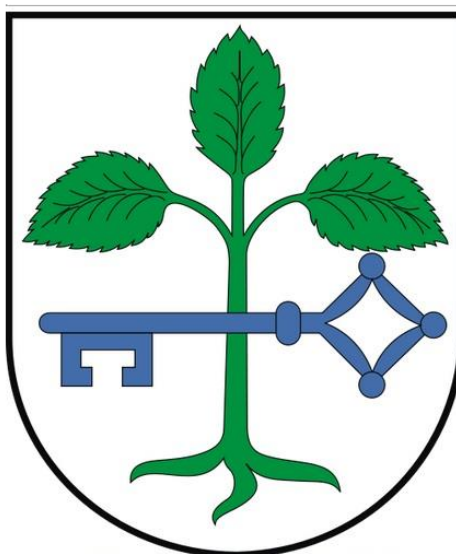

Załącznik do Uchwały

*Nr XLV/324/2014 Rady Miasta i
Gminy Buk z dnia 26 sierpnia 2014
roku w sprawie przyjęcia Gminnego
Programu Opieki nad Zabytkami
dla Miasta i Gminy Buk na lata
2014 – 2017.*

**GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA MIASTA I GMINY BUK
na lata 2014 – 2017**

Wykonany na zlecenie Miasta i Gminy Buk

Jacek Piotrowski

Puszczykowo, styczeń 2014 rok.

Spis treści:

1.	Wstęp	5
1.1.	Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	5
1.2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	8
1.2.1.	Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym	8
1.2.2.	Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	8
2.	Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego	14
2.1.	Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do Wielkopolski	14
2.1.1.	Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020.	14
2.1.2.	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Wielkopolskiego	18
2.1.3.	Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013 – 2016.	22
2.1.4.	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (projekt – wersja 5.0).	23
2.2.	Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do powiatu poznańskiego	25
2.2.1.	Strategia rozwoju powiatu poznańskiego 2006 – 2015	25
2.2.2.	Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2012 – 2015	27
2.2.3.	Program ochrony środowiska na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015	27
3.	Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy Buk	28
3.1.	Zabytki nieruchome	28

3.2.	Zasoby zabytków nieruchomych w mieście i gminie Buk	30
3.3.	Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla miasta i gminy Buk. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków.	31
3.3.1.	Obiekty zabytkowe nieruchome wpisane do rejestru zabytków będące własnością Samorządu w Buku	33
3.4.	Obiekty zabytkowe nieruchome z terenu miasta i gminy Buk. Wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków	33
3.5.	Zabytki ruchome	47
3.5.1.	Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie miasta i gminy Buk	47
3.6.	Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, obszary chronionego krajobrazu)	47
3.6.1	Obszarowe wpisy do rejestru zabytków.	47
3.7.	Zabytki archeologiczne	48
3.7.1.	Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków	49
3.7.2.	Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej	49
3.7.3.	Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne)	50
3.8.	Pomniki przyrody	52
4.	Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego na obszarze miasta i gminy Buk	53
4.1.	Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków	53
4.1.1.	Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, będących własnością Samorządu w Buku	56
4.2.	Stan zachowania zabytków ruchomych	57
4.3.	Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych	57

4.3.1.	Obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych w mieście i gminie Buk	60
4.3.2.	Najważniejsze zasady ochrony zabytków archeologicznych	61
4.4.	Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju miasta i gminy Buk na lata 2004 – 2015	62
4.5.	Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk	62
4.6.	Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015	66
4.7.	Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie miasta i gminy Buk	68
4.8.	Uwarunkowania wynikające z przepisów dotyczących ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	78
4.9.	Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta i gminy Buk na lata 2010 – 2013.	79
5.	Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)	83
6.	Kierunki realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	84
6.1.	Promocja regionu i edukacja przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego	84
6.1.1.	Działanie – udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych	84
6.1.2.	Działanie – edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	85
6.2.	Sprawowanie opieki nad zachowanymi zabytkami w regionie	85
6.2.1.	Działanie – zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	86
7.	Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	87
8.	Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	89
9.	Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	90

1. Wstęp.

1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawowym celem przedstawionego poniżej „Programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Buk na lata 2014 – 2017” jest wypracowanie działań lokalnego samorządu, mających na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania środowiska kulturowego. Dla realizacji tego zadania, w ostatnich latach kładzie się coraz większy nacisk na aktywizację lokalnych środowisk. W ramach budowy nowoczesnego oblicza „społeczeństwa obywatelskiego” dostrzega się potrzebę pogłębiania samoświadomości społeczeństwa w oparciu o miejscową tradycję, składającą się ze splotu wydarzeń (historie poszczególnych ludzi, rodzin, grup społecznych itp.) oraz zachowanych pamiątek (zabytki archeologiczne, zachowane ukształtowanie przestrzeni wiejskich, zabytki architektury i budownictwa, zabytki ruchome). Opieka nad tak pojętym dziedzictwem kulturowym powinna leżeć u podstaw budowania nowoczesnego społeczeństwa, świadomego swojej przeszłości, co w oczywisty sposób pomaga definiować tożsamość kulturową, jako wartościowy składnik struktury współczesnej cywilizacji.

Istotną rolę w tych działaniach mają do spełnienia samorządy. Ich praca oraz stymulowanie aktywności lokalnych środowisk i organizacji społecznych powinna obejmować następujące zagadnienia merytoryczne:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych przeznaczonych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W obecnym systemie prawnym część działań mających na celu ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w powiecie poznańskim, a w tym na terenie miasta i gminy Buk, realizuje Powiatowy Konserwator Zabytków, w zakresie określonym przez Porozumienie z dnia 24 marca 2009 roku zawarte pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim oraz Starostą Poznańskim w sprawie powierzenia Powiatowi Poznańskiemu spraw z zakresu właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009 roku, Nr 85, poz. 1212). W strukturze organizacyjnej Starostwa Poznańskiego, Biuro Powiatowego Konserwatora Zabytków jest niezależnym wydziałem. Wzmiankowane Porozumienie wyznaczyło zakres obowiązków, które zostało określone w § 2.: „Wojewoda Wielkopolski powierza Powiatowi Poznańskiemu wykonywanie następujących zadań:

- 1) wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń dotyczących zabytków, określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 ze zm.) oraz w przepisach odrębnych z wyłączeniem spraw określonych w § 3 Porozumienia,
- 2) prowadzenie spraw dotyczących zabytków nieruchomych, będących cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

- 3) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach,
- 4) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami,
- 5) upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- 6) współpraca z innymi organami administracji publicznej,
- 7) prowadzenie i aktualizacja podstawowej dokumentacji zabytków,
- 8) prowadzenie dla każdego zabytku zbioru dokumentów zawierającego: kartę ewidencyjną, dokumentację prawną, konserwatorską, historyczną, ikonograficzną i inwentaryzacyjną.”

W § 3 tegoż Porozumienia wymieniono zakres kompetencji, które nie podlegają powierzeniu Powiatowemu Konserwatorowi Zabytków i są zastrzeżone do właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

„1) art. 8, 9, 10, 22 ust. 2, art. 53, 54, 55 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami to jest:

- a) prowadzenie rejestru zabytków na terenie województwa wielkopolskiego,
 - b) wydawanie decyzji o wpisie zabytku do rejestru,
 - c) prowadzenie wojewódzkiej ewidencji zabytków,
 - d) wydawanie pozwoleń na czasowy wywóz zabytku za granicę oraz zaświadczeń, że wywożone przedmioty nie wymagają pozwolenia na wywóz za granicę,
- 2) art. 13 ust. 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2004 r., Nr 261, poz. 2603 ze zm.) tj. wydawanie pozwoleń na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek.”

Ponadto, jak wynika z § 3 Porozumienia, nie podlegają powierzeniu Powiatowemu Konserwatorowi Zabytków kompetencje dotyczące:

„1) zabytków ruchomych określonych w art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

2) opiniowania projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast i gmin oraz z zakresu uzgadniania projektów planów miejscowych obejmujących teren całej gminy określone w art. 11 pkt 8 lit. c, art. 17 pkt 7 lit. b ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 ze zm.).”

Niniejszy program jest trzecią edycją tego dokumentu. Pierwszy Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2006 – 2009 dla Miasta i Gminy Buk został powołany przez Radę Miasta i Gminy Buk uchwałą z dnia 30 października 2007 roku, nr XVI/84/07, opublikowaną następnie w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego w dniu 5 grudnia 2007 roku (Nr 181, poz. 4019). Drugi Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2010 – 2013 dla Miasta i Gminy Buk został przyjęty przez Radę Miasta i Gminy Buk uchwałą z dnia 9 lutego 2010 roku, nr LVIII/297/2010. Program został sporządzony zgodnie z zaleceniami Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

1.2.1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 1990 nr 16 poz. 95 i Dz. U. 1998 nr 162 poz. 1126, późn. zmianami):

Art. 7. 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.2.2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, późn. zmianami):

Art. 4.

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 6.

1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 7.

Formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;

- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 18.

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji (...) strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, (...)
2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:
(...)
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19.

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
 - 3) parków kulturowych.
- 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, (...) uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
 - 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
2. W przypadku, gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.
3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20.

Projekty i zmiany (...) miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 22.

(...)

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.
5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
 - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
 - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
 - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 32.

1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:
 - 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
 - 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
 - 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.

Art. 33.

1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

Art. 81.

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 87.

1. (...) wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat (...) gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. (...) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje (...) rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów (...) wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

2. Uwarunkowania zewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego.

2.1. Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do Wielkopolski.

2.1.1. Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XXIX/559/12 z dnia 17 grudnia 2012 roku przyjął Zaktualizowaną strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku pod nazwą WIELKOPOLSKA 2020.

Zmieniająca się sytuacja społeczna i gospodarcza kraju, a także nowe wyzwania cywilizacyjne spowodowały, że zdecydowano się na weryfikację dawnych założeń. Podstawą nowego opracowania stały się Założenia systemu zarządzania rozwojem kraju, które tworzą nowy model zarządzania rozwojem kraju, przyjęte przez Radę Ministrów w kwietniu 2010 roku. W oparciu o ów model zredagowano nowe krajowe dokumenty planistyczne, takie jak: Długookresowa i Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, czy Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Zaktualizowana strategia rozwoju województwa wielkopolskiego, nieco inaczej formułuje cel generalny. „Punktem wyjścia do sformułowania celu nadrzędnego strategii przyjętej w 2005 roku, było, podobnie jak w poprzednio obowiązującym dokumencie, określenie hierarchii priorytetowych obszarów rozwoju. Zaliczono do nich: kapitał społeczny, przedsiębiorczość, pracę, edukację, infrastrukturę oraz jakość życia (...) Z przedstawionej wyżej hierarchii wynika, iż podstawowym celem jest poprawa jakości życia. Służy temu praca, dająca dochody pozwalające realizować cele, zarówno materialne, jak i duchowe, oraz przedsiębiorczość, która jest źródłem pracy. Realizacja celów wymaga zarówno odpowiedniej edukacji, jak i infrastruktury. Tak określony model konstrukcji drzewa celów strategii, oraz wzajemnej relacji między poszczególnymi elementami, choć w swej istocie nadal słuszny, wymaga jednak doprecyzowania i uzupełnienia (...) Choć pomiędzy poszczególnymi obszarami priorytetowymi zachodzą relacje zwrotne, najwyżej sytuuje się <<jakość życia i zrównoważony rozwój>>. Realizacja strategii we wszystkich obszarach, takich jak przedsiębiorczość i innowacyjność, praca, edukacja, czy infrastruktura, powinna być podporządkowana polepszeniu warunków życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju, uwzględniająca środowisko przyrodnicze oraz demografię. Uwzględniając powyższe założenia cel generalny strategii brzmi następująco: <<Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju>>...” ss. 73, 74.

Wśród celów strategicznych i w konsekwencji celów operacyjnych kilka zawiera tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego.

Cel Strategiczny 4. Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie, a w nim cel operacyjny 4.1. Rozwój metropolii poznańskiej odwołuje się do zapisów Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, przywołując stwierdzenie: „Zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego (PZPWW) rozwój funkcji metropolitalnych Poznania powinien zmierzać ku stymulowaniu rozwoju jako ośrodka o znaczeniu międzynarodowym poprzez integrowanie potencjałów: naukowego, gospodarczego, turystycznego i kulturalnego...” s. 100.

Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa, a w nim operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego, zwraca uwagę, że „Środowisko kulturowe może być dla wybranych obszarów istotnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej i budowania lokalnych przewag konkurencyjnych. Na wielu obszarach jest ono jedynym realnym czynnikiem wzrostu. Konieczne jest w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wyznaczenie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego, które należy wesprzeć pakietem pomocy ułatwiającej wykorzystanie tego czynnika. Wsparcie powinno objąć z jednej strony rewitalizację obiektów, a z drugiej przedsiębiorczość budowaną na wykorzystaniu tego sektora, szczególnie w turystyce (...) Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- Kompleksowe programy rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe.
- Tworzenie parków kulturowych. Promocja terenów o wybitnych walorach kulturowych.
- Odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego....” s. 107.

Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa i cel operacyjny 8.7. Kształtowanie skłonności mieszkańców do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu wskazuje, że „...miarą konkurencyjności regionu i jego mieszkańców jest nie tylko status ekonomiczny, ale także możliwości i skłonności do zaspokajania potrzeb wyższego rzędu, takich jak uprawianie sportu, turystyki i rekreacji, udziału w kulturze oraz skłonności do zdrowego życia. Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- Inwestycje poprawiające stan infrastruktury kultury, sportu i rekreacji, bez barier dla osób niepełnosprawnych i starszych.
- Inwestycje w przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie kultury sportu i rekreacji.
- Wspieranie wzrostu czynnego lub biernego udziału kultury w życiu mieszkańców.
- Programy aktywizujące mieszkańców dla sportu i rekreacji.
- Aktywizacja i wsparcie pozarządowych podmiotów oraz organizacji turystycznych i kulturalnych.
- Odbudowa i utrzymanie materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu ...”. ss. 134, 135.

W ramach tego samego celu strategicznego, cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego akcentuje jednoznacznie: „Jednym z fundamentów kapitału społecznego jest tożsamość regionalna, otwartość na inne kultury oraz tolerancja. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie można budować więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, jest ważnym czynnikiem kształtowania konkurencyjności regionu. Wielkopolska może być regionem, który nie tylko wspiera wewnętrzny rozwój kulturalny, ale również przyciąga jednostki kreatywne, działające w przestrzeni kultury, poprzez stworzenie wizerunku regionu otwartego na mobilność idei oraz odmienne wzorce i wartości kulturowe. Należy zaznaczyć, że osiągnięcie tego w żaden sposób nie stoi w sprzeczności z potrzebą wzmacniania tożsamości regionalnej...” s. 136.

Tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego podejmuje również cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania Regionem i następnie cel operacyjny 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja. „Wielkopolska jest regionem dobrze rozpoznawalnym w kraju, lecz w dużym stopniu kojarzona jest głównie z Poznaniem (...) W skali kraju wizerunek regionu jest pozytywny, choć istnieje świadomość, że jest to pewien stereotyp, stopniowo odstający od rzeczywistości. Przysłowiowa wielkopolska gospodarność dziś już nie jest tym, czym była dawniej. Z punktu widzenia pozycji i wizerunku regionu strategicznym wyzwaniem jest, by to występujące jeszcze wyobrażenie Wielkopolski stało się jak najbardziej rzeczywistością. W związku z tym Samorząd Województwa Wielkopolskiego podejmuje wyzwanie związane z wypracowaniem takiego wizerunku regionu, który stanowić będzie jego atut i

pozytywnie wyróżni go na tle innych regionów, jako nowoczesne i kreatywne miejsce, w którym warto mieszkać, pracować i inwestować. Istotnym elementem tego wizerunku, jego organiczną częścią, powinno być także dziedzictwo kulturowe regionu, jego walory historyczne i regionalne oraz cechy tożsamości regionalnej mieszkańców Wielkopolski....” ss. 141, 142.

2.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego został przyjęty uchwałą nr XLII/628/2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 roku i zmieniony uchwałą nr XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 roku.

W rozdziale Założenia ogólne, dokonano umiejscowienia tego dokumentu w systemie kształtowania ładu przestrzennego. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest jednym z trzech dokumentów – obok Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. i Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, które współdecydują o przyszłości regionu. Obok znaczenia politycznego, plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest dokumentem, który wypełnia pośredni poziom planistyczny między Koncepcją Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, a studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Jest to opracowanie wyrażające podstawowe priorytety planistyczne dla kształtowania rozwoju przestrzennego Wielkopolski...” s. 14.

W rozdziale, Rekreacja wskazano na bezpośredni związek dziedzictwa kulturowego z ruchem turystycznym. „Na rozwój turystyki poznawczej – krajoznawczej w województwie wielkopolskim wpływa w najwyższym stopniu środowisko kulturowe. Do najważniejszych jego elementów, takich, które generują regionalny i ponadregionalny ruch turystyczny należą: najcenniejsze zabytki, miejsca związane z historią Polski, a zwłaszcza początkami państwowości, obiekty ujęte w Kanonie Krajoznawczym Polski, miejsca koncentrujące wydarzenia kulturalne, historyczne szlaki kulturowe, miejsca kultu religijnego, regiony kulturowe czyli regiony nagromadzenia znacznej ilości rozproszonych zabytków. Istotną rolę odgrywają też miejscowości, których zasoby

kulturowe przyciągają turystów – wśród nich zwłaszcza duże miasta, posiadające zabytkowe układy urbanistyczne...” s. 118. W rozdziale, Kultura i dziedzictwo narodowe, podkreślono wartość tożsamości regionalnej. Opiera się ona „... na tradycji regionalnej i najważniejszych cechach wyróżniających region terytorialnie, historycznie, społecznie i kulturowo” s. 120. Tożsamość regionalna „jest ważnym elementem dziedzictwa kulturowego. Wielkopolska jest regionem, który przez wiele stuleci zachowywał swoją odrębność polityczno – administracyjną, jego związki w znaczeniu historycznym jak i geograficznym, przekraczają obecne granice województwa.” s. 120.

W dokumencie omówiono wielkości zachowanej substancji zabytkowej w regionie. „Na terenie województwa wielkopolskiego zewidencjonowano 70694 stanowisk archeologicznych, a w ich obrębie 92668 faktów osadniczych. Rozkład tych stanowisk jest bardzo nierównomierny...” s. 121. „W ewidencji zabytków znajduje się 77781 zabytków nieruchomych (...), z czego do rejestru Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wpisanych jest 6220 zabytków nieruchomych. Dla potrzeb planu o charakterze regionalnym ograniczono się do wymienienia obiektów najwybitniejszych, charakterystycznych dla poszczególnych epok stylowych.” s. 122.

W ramach omówienia dziedzictwa kulturowego określono sposoby udostępniania zabytków oraz treści historycznych, których są ilustracją. „Szlaki kulturowe są jednym z najważniejszych elementów generujących rozwój turystyki. Bogata przeszłość historyczna i kulturowa Wielkopolski stwarza wiele możliwości do przeprowadzania szlaków kulturowych, a tym samym do promocji Wielkopolski w skali lokalnej, krajowej czy międzynarodowej.” s. 127.

W rozdziale, Działalność kulturalna, scharakteryzowano funkcjonujące w Wielkopolsce instytucje kultury. Wielkopolska jest rejonem, w którym działalność kulturalna prowadzona jest na szeroką skalę pod względem różnorodności oferowanych usług. „Działalność kulturalna stanowi tę dziedzinę, która nie podlega ocenie pod kątem jakości świadczonych usług. (...) W województwie wielkopolskim ma siedzibę ponad 100 placówek muzealnych i izb pamięci. (...) Bogate i ciekawe zbiory przedstawiają muzea okręgowe (...) oraz wiele placówek w mniejszych miejscowościach ...” s. 129.

W rozdziale, Problemy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego, omówiono najpoważniejsze konflikty w zagospodarowaniu przestrzennym. Wskazano, że „obszary o

wyjątkowych walorach kulturowych powinny być uwolnione od tranzytowego ruchu komunikacyjnego...” s. 131.

W rozdziale, Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, stwierdzono: „...zadbane i sukcesywnie rewaloryzowane środowisko kulturowe wzmacnia poczucie tożsamości z miejscem urodzenia, wpływa na podniesienie jakości ładu przestrzennego, przynosi wymierne korzyści gospodarcze poprzez uzyskiwanie dochodów z turystyki. Najważniejsze nurty działania, mające na celu osiągnięcie optymalnego stanu środowiska kulturowego to:

- ochrona istniejących zasobów materialnych i duchowych,
- kreowanie nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin składających się na kulturę, a zwłaszcza kreowanie nowej jakości przestrzeni,
- kształtowanie świadomości,
- upowszechnianie wiedzy o środowisku kulturowym Wielkopolski wśród mieszkańców regionu, kraju i za granicą.” s. 215.

W rozdziale, Polityka ochrony dóbr kultury, stwierdzono: „W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, który operuje w zapisie graficznym skalami o znacznym stopniu ogólności, szczególne znaczenie ma ochrona obszarowa, a więc ochrona całych układów przestrzennych miast i wsi, ochrona krajobrazów kulturowych w parkach kulturowych i w strefach kulturotwórczych, szlaków kulturowych oraz pojedynczych obiektów. (...) Najważniejsze działania w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w ramach planowania przestrzennego to:

- zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych,
- wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego. (...)
- dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych,
- wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego (...)
- promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego,

- podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.” ss. 215 – 216.

W rozdziale, Ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych, wymieniono elementy, które jej podlegają, są nimi: „... rozplanowanie ulic, rynków i placów miejskich, parametry kwartałów, pasma zieleni, doliny rzeczne, dominanty przestrzenne wież kościołów i ratuszy, panoramy, osie widokowe oraz wszelkie formy specyficznej zabudowy miejskiej. (...) Podobny system powinien objąć również układy ruralistyczne. Ochrona kompleksowa architektury wiejskiej wraz z układami przestrzennymi i podziałami własnościowymi jest możliwa do zrealizowania na terenach, których głównym motorem rozwoju stanie się turystyka, a więc przede wszystkim na terenach parków krajobrazowych i parków kulturowych oraz w rejonach kulturotwórczych. Właściwą formą ochrony jest adaptowanie zabytkowych obiektów architektury wiejskiej jako obiekty rekreacji indywidualnej. Najwartościowsze obiekty, dla których nie da się zapewnić ochrony w istniejących zespołach zabudowy powinny się znaleźć w skansenach. (...) Ochrona układów przestrzennych, urbanistycznych i ruralistycznych powinna być rozpatrywana wraz z nawarstwieniami kulturowymi, w których obecna jest cała sekwencja dziejów. Jest to działanie niezbędne dla zachowania ciągłości historycznej tworzenia się sieci osadniczej. Sprzymierzeńcem systemowych działań wspierających może się stać aspekt ekonomiczny w postaci korzyści gospodarczych, uzyskiwanych z turystyki na terenach o atrakcyjnych i zadbanych śródmieściach – pojedynczych wybitnych obiektach z historycznym tłem kulturowym, nadającym całości oczekiwany klimat.” ss. 216 i 217.

W rozdziale, Promowanie świadomości regionalnej Wielkopolski, zapisano: „...Do zaistnienia Wielkopolski jako regionu atrakcyjnego kulturowo niezbędne jest intensywne promowanie wiedzy o środowisku kulturowym regionu – w samym regionie, w kraju i poza granicami Polski. Najskuteczniejszą promocję mogą zapewnić organizacje turystyczne i firmy organizujące turystykę. U podstaw tej promocji powinien leżeć zbiorowy wysiłek środowisk twórczych i naukowych, lokalnych instytucji kultury, stowarzyszeń społecznych miłośników zabytków, miłośników ziem, miast, przyrody itp...” s. 223.

2.1.3. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013 – 2016.

Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 28 października 2013 roku przegłosował uchwałę nr XXXVIII/763/13 powołując do życia drugą edycję Programu opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013 – 2016.

Dokument omówił w sposób wyczerpujący zasoby dziedzictwa kulturowego Wielkopolski wraz z kontekstem historycznym. Podsumowano skalę zachowanych zabytków w regionie.

W dalszej części dokumentu określono cele Samorządu Województwa Wielkopolskiego odnoszące się do opieki nad zabytkami.

W celu 1.: działania zmierzające do poprawy stanu zachowania zabytków, zdefiniowano zadanie (1) pod tytułem: Opieka nad zabytkami nieruchomymi. W jego ramach wyrażono deklarację (1.2.) dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych prowadzonych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie województwa wielkopolskiego. W uwagach zapisano: „Wskazane jest coroczne zwiększenie środków na dofinansowanie prac konserwatorskich”. Następnie zadeklarowano (1.3.) podjęcie działań na rzecz upowszechniania wiedzy o źródłach pozyskiwania funduszy na rzecz prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego. W kolejnym zadaniu (2) o nazwie: Opieka nad zabytkami ruchomymi, wspomina się (2.1.) o dofinansowaniu konserwacji obiektów ruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na terenie województwa wielkopolskiego. W uwagach odnotowano podobne zalecenie: „Wskazane jest coroczne zwiększanie środków na dofinansowanie prac konserwatorskich”. W zadaniu (3) zatytułowanym: Opieka nad zabytkami archeologicznymi, wskazano na potrzebę kontynuacji archeologicznych badań w jednostkach podległych Samorządowi Województwa Wielkopolskiego. W zadaniu (4) o treści: Opieka nad dziedzictwem niematerialnym, zapisano (4.1.) potrzebę podjęcia działań z rozpoznaniem dziedzictwa niematerialnego województwa wielkopolskiego, a w kolejnym punkcie (4.2.) wskazano,

że należy gromadzić wiedzę o regionie, odtwarzać i upowszechniać zanikającą odrębności regionalną. ss. 57 i 58.

W celu 2, zatytułowanym: Ochrona zabytków z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, zapisano zadanie (1.) stawiające potrzebę ochrony stanowisk archeologicznych, obiektów zabytkowych, panoram widokowych założeń urbanistycznych, dominat krajobrazowych, cennych założeń zieleni, szlaków kulturowych poprzez odpowiednie zapisy w planie wojewódzkim zagospodarowania przestrzennego. s.58.

W celu 5, o nazwie: Upowszechnianie wiedzy o regionie, wyznaczono zadanie (1.) zatytułowane: Wspieranie konkursów dla dzieci i młodzieży dotyczących dziedzictwa Wielkopolski oraz zadanie (2.) o nazwie: Wspieranie organizacji imprez, widowisk, wydarzeń artystycznych i folklorystycznych, mających na celu promocję bogactwa kulturowego, (w tym niematerialnego dziedzictwa) Wielkopolski, a także zadanie (3.), które wyznacza potrzebę wspierania działań edukacyjnych promujących „małe ojczyzny”. s. 59.

2.1.4. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (projekt – wersja 5.0).

W 2013 roku kończy się działanie pierwszej edycji Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Nowy program jest obecnie opracowywany. Aktualny projekt poddawany jest obecnie konsultacjom i uściśleniom. Podejmuje on także zagadnienia związane z funkcjonowaniem dziedzictwa kulturowego we współczesnym społeczeństwie Wielkopolski.

W rozdziale 2. Potencjały demograficzny, społeczny i kulturowy, w podrozdziale 2.5. Kultura, wspomniano: „Wielkopolska jest jednym z bardziej znaczących regionów na kulturalnej mapie Polski. Kultura jest jednym z istotnych obszarów życia społecznego i gospodarczego, zwiększa także atrakcyjność regionu dla mieszkańców, inwestorów, a także przyciąga turystów....” s. 29. W dalszej części rozdziału w rekomendacjach wspomniano o większej promocji kultury regionu i upowszechnieniu dostępu do niej. ss. 48 i 49.

W Osi priorytetowej 4. Pod tytułem: Środowisko, wspomniano o ochronie promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego i naturalnego. W opisie i uzasadnieniu napisano: „...Ochrona środowiska jest jednym z najważniejszych wyzwań rozwojowych kraju i naszego regionu. Regulacje wynikające z polskiego i europejskiego prawodawstwa nakładają obowiązki na wszystkich użytkowników, a w szczególności na samorządy i potencjalnie korzystających ze środowiska. Oś priorytetowa *Środowisko* wpisuje się w realizację priorytetu strategii Europa 2020 *Zrównoważony rozwój* (...) Oś priorytetowa ma na celu kontynuację działań podejmowanych w perspektywie 2007 – 2013 na rzecz poprawy i ochrony środowiska w Wielkopolsce i racjonalne gospodarowanie jego zasobami. Wsparcie finansowe będzie (...) miało na celu kontynuację budowy systemów w gospodarce odpadami i ochrony powierzchni ziemi. Obejmować będzie również zrównoważone korzystanie z wody i ochronę jej zasobów, ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego...”. ss. 203 i 204.

W priorytecie inwestycyjnym (6.3.) pod tytułem: Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego, wspomniano: „Środowisko przyrodnicze i kulturowe to ważne czynniki rozwoju Wielkopolski. Stanowią ważny czynnik dla wzmacniania konkurencyjności regionu. Bazując na tym potencjale można w istotny sposób zdywersyfikować gospodarkę województwa i tworzyć alternatywne miejsca pracy. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych mają wielki wpływ na formę i treść życia społecznego, gospodarczego, a także na wzajemne stosunki między ludźmi oraz na harmonijny rozwój regionu i wzrost jego konkurencyjności. Województwo wielkopolskie wyróżnia się bogatym dziedzictwem kultury materialnej w postaci zabytków architektury sakralnej i świeckiej, jednak stan techniczny obiektów zabytkowych, pomimo przeznaczonych na ten cel środków finansowych, ulega stałej degradacji. W regionie wsparcia wymaga także pogarszająca się infrastruktura i wyposażenie instytucji kultury. Brak wsparcia w wielu przypadkach prowadzi do ograniczenia zakresu ich działalności. W związku z tym interwencja w ramach Priorytetu Inwestycyjnego będzie skierowana na inwestycje związane z ochroną dziedzictwa kulturowego regionu (w tym zabytków). Wsparcie skierowane będzie na ochronę, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych, na zakup trwałego wyposażenia oraz konserwację

i zabezpieczenie muzealiów, zbiorów bibliotecznych, w tym starodruków, a także na rozwój regionalnej i lokalnej infrastruktury kultury oraz zapobieganie jej degradacji. Przewiduje się także wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych walorów środowiskowych i kulturowych regionu przez wsparcie i rozwój centrów informacji turystycznej i kulturalnej. Wsparcie skierowane zostanie na budowę, przebudowę, modernizację, adaptację i rewitalizację instytucji kultury, bibliotek, obiektów zabytkowych, obiektów przemysłowych o wartościach historycznych i muzeów. Przewiduje się także wsparcie wydarzeń kulturalnych”. s. 212. W potencjale grup docelowych – beneficjentów wymieniono m. in.: jednostki samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i fundacje oraz Kościoły i związki wyznaniowe. Wśród spodziewanych typów przedsięwzięć wymieniono: budowę, przebudowę, modernizację, adaptację i rewitalizację instytucji kultury, obiektów oraz obszarów zabytkowych, ochronę, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych, wsparcie i rozwój centrów informacji kulturalnej i turystycznej, promocji i kultury, promocję kultury, markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych. s. 213.

2.2. Zakres opieki nad zabytkami sprawowanej na obszarze gminy, określony przez opracowania odnoszące się do powiatu poznańskiego.

2.2.1. Strategia rozwoju powiatu poznańskiego na lata 2006 – 2015.

W czasie redakcji niniejszego dokumentu obowiązującym dokumentem jest Strategia rozwoju powiatu poznańskiego na lata 2006 – 2015, zaktualizowana po ogłoszeniu dokumentu o nazwie Ewaluacja Strategii Rozwoju Powiatu z 2012 r. Strategia rozwoju powiatu poznańskiego na lata 2006 – 2013 została wprowadzona w życie w dniu 31 stycznia 2006 roku Rada Powiatu Poznańskiego uchwałą nr XXXVII/348/II/2006. Jej aktualizowaną wersję powołano uchwałą Rady Powiatu Poznańskiego Nr XXVI/237/IV/2013 z dnia 20 marca 2013 roku. Jest to jeden z

najważniejszych dokumentów programowych samorządu powiatowego. Na jego podstawie tworzone są dokumenty o charakterze operacyjnym.

W dokumencie określono misję i wizję jakie ma wypełniać powiat poznański w życiu publicznym mikroregionu. Misja została sformułowana w sposób następujący: „Rozwijamy potencjał naszego powiatu dla dobra jego mieszkańców, dbając o środowisko przyrodnicze w myśl zasad zrównoważonego rozwoju”, wizję natomiast sformułowano: „Powiat poznański, tworząc z miastem Poznań wielkomiejską metropolię, rozwija się dynamicznie i zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Mieszkańcy powiatu mają dobry dostęp do cennych walorów środowiska przyrodniczego, miejsc pracy, edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i wypoczynku oraz zapewnione poczucie bezpieczeństwa publicznego. Nowoczesna gospodarka, lokalny kapitał społeczny i wysoki poziom usług publicznych, gwarantują stały rozwój demograficzny i gospodarczy powiatu oraz wysoki w skali kraju poziom życia jego mieszkańców”. s. 81.

Podjmując zagadnienia związane z funkcjonowaniem środowiska kulturowego sformułowano cel strategiczny IV: „Zwiększenie efektywności wykorzystywania walorów przyrodniczych i potencjału kulturowego”. W ramach tego celu określono kierunek działania dostrzegając potrzebę rozwoju potencjału turystycznego powiatu poprzez wzmocnienie promocji turystycznej powiatu, która ma nastąpić wskutek wdrażania opracowanych w 2011 r. kompleksowych produktów turystycznych Powiatu Poznańskiego. Innym działaniem w ramach tego celu jest rozpowszechnianie informacji o pełnej ofercie turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej. W ramach tego działania powinien nastąpić rozwój współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz turystyki na terenie aglomeracji poznańskiej. Kolejne działanie będzie prowadzone na rzecz poprawy atrakcyjności turystycznej powiatu, która powinna nastąpić przez poprawę jakości infrastruktury szlaków turystycznych, a także przez aktywną współpracę z Poznaniem w organizowaniu imprez targowych oraz kreowaniu własnych produktów turystycznych. W ramach tego celu duży nacisk położono na prace polegające na wykonaniu i ustawieniu tablic informacyjnych na trasach rowerowych, szlakach pieszych, ścieżkach przyrodniczych, szlaku kościołów drewnianych.

Najważniejszymi, z punktu widzenia opieki nad zabytkami, są cele odnoszące się bezpośrednio do dziedzictwa kulturowego. Cel operacyjny pt.: Ochrona dóbr kultury

obejmie m. in. zagadnienia związane z administrowaniem ochrony dóbr kultury, z dofinansowywaniem prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych z terenu Powiatu Poznańskiego, z popularyzacją zagadnień związanych z ochroną dziedzictwa narodowego na terenie Powiatu, z rozwijaniem w placówkach oświatowych podległych Powiatowi form edukacji z zakresu kultury i tradycji regionu oraz z organizowaniem imprez mających znaczenie dla rozwoju kultury, w tym imprez o charakterze międzynarodowym. ss. 196 – 212.

2.2.2. Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2012 – 2015.

Rada Powiatu w Poznaniu 21 czerwca 2012 roku przegłosowała uchwałę nr XIX/159/IV/2012 wprowadzając w życie Program opieki nad zabytkami powiatu poznańskiego na lata 2012 – 2015.

Dokument podejmując kwestię opieki nad zabytkami, z jednej strony dokonuje podsumowania zasobów dziedzictwa kulturowego w rozumieniu ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z drugiej zaś opisuje stan ich zachowania oraz umiejscowienie we współczesnej przestrzeni kulturowej powiatu poznańskiego. Dokonując pewnego uogólnienia można stwierdzić, że zabytki miasta i gminy Buk wymieniane są sporadycznie.

Między innymi wymieniono zabytkowy układ urbanistyczny. ss. 17 i 28. W rozdziale poświęconym zabytkom ruchomym wyszczególniono wyposażenie kościoła parafialnego w Buku oraz kapliczkę z rzeźbą Chrystusa Boleściwego. s. 22. W zestawieniu placówek muzealnych wymieniono także Izbę Muzealną Ziemi Bukowskiej. s. 25. Wymieniono również gminę Buk w gronie obszarów w obrębie powiatu poznańskiego, na których znajdują się najstarsze znaleziska archeologiczne. Omawiając kwestię zachowania substancji zabytkowej historycznej zabudowy powiatu poznańskiego, wymieniono synagogę w Buku, jako obiekt już wyremontowany i podlegający ponownej degradacji. s. 30.

2.2.3. Program ochrony środowiska na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015

Program ochrony środowiska na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015 został uchwalony przez Radę Powiatu uchwałą nr XXX/237/III/2009 w dniu 27 maja 2009 roku.

W rozdziale 2. Opis ogólny i charakterystyka środowiska powiatu Poznańskiego, 2.1 opis ogólny, uwarunkowania społeczno – gospodarcze, wspomniano, że „Powiat poznański jest atrakcyjnym turystycznie regionem Polski za sprawą malowniczych zakątków, jezior, lasów. Bogata tradycja tego regionu podkreślana jest przez liczne zabytki: świątynie, pałace i dwory. s. 16.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta i gminy Buk.

Dzieje Buku sięgają drugiej połowy XIII stulecia. Centrum układu urbanistycznego w typie szachownicowym stanowi czworokątny rynek o XIV – wiecznej genezie, obecnie noszący nazwę Placu Przemysława, z którego naroży bierze początek osiem wylotowych ulic – Poznańska, Ratuszowa, Poprzeczna, Zenktelera, Zdrojowa, Bohaterów Bukowskich, Garncarska i Rzeźnicka. Pierzeje placu zamykają bloki regularnej zabudowy w zdecydowanej większości powstałe w czwartej ćwierci XIX wieku oraz początkach XX stulecia. W południowo – wschodnim narożniku rynku, u zbiegu ulic Ratuszowej i Poznańskiej wznosi się neorenesansowy ratusz zbudowany w latach 1897 – 1898. Ulica Mury, obiegająca kwartały ścisłego centrum odzwierciedla zarys murów i fosy, jakimi otoczone było średniowieczne miasto. Fortyfikacje zostały rozebrane w XIX wieku. Na wschód od Placu Przemysława znajduje się zbliżony kształtem do trójkąta Plac Stanisława Reszki, pośrodku którego wznosił się kościół ewangelicki, przebudowany w 1962 roku, tak iż całkowicie utracił cechy zabytkowe. Na południe od miasta zlokalizowany jest dworzec kolejowy, połączony z miastem ulicą Dworcową. Powstanie linii kolejowej Poznań – Frankfurt w drugiej połowie XIX stulecia stało się istotnym czynnikiem w rozwoju przestrzennym miasta i powodem ożywienia budowlanego.

3.1. Zabytki nieruchome.

Do najcenniejszych zabytków architektury sakralnej Buku należą drewniany kościół cmentarny p.w. Św. Krzyża zbudowany około 1760 roku z fundacji Wiktora Raczyńskiego w miejscu rozebranego w 1609 roku, również drewnianego kościoła p. w. Św. Wojciecha oraz usytuowana opodal drewniana dzwonnica z drugiej połowy XVIII wieku. Kościół parafialny p. w. św. Stanisława Biskupa przy ul. Mury 29 powstały w roku 1846, następnie odbudowany po pożarze w latach 1946 – 1951 pod kierunkiem architekta Rogera Sławskiego o cechach późnego klasycyzmu. Przy ul. Mury wznosi się synagoga o formach architektury neoromańskiej wystawiona w 1893 roku. Niedaleko bożnicy przy ul. Mury nr 4 znajduje się budynek dawnej szkoły Talmudu, obecnie dom mieszkalny.

Do cennych zabytków kultury należą również kanonia usytuowana przy Placu Przemysława nr 24 z drugiej połowy XVIII wieku oraz dawny pałac biskupi przy Placu Przemysława nr 1 zbudowany w połowie XIX wieku. Przy ulicy Niegolewskich (nr 11 a) znajduje się zespół dworski. Dwór zbudowano w 1930 roku. Park dworski został założony w drugiej połowie XIX stulecia.

Na szczególną uwagę zasługują również dawny szpital Św. Ducha przy Placu St. Reszki nr 27 oraz sąd przy Placu St. Reszki nr 5, aktualnie przeznaczone na cele mieszkalne. Wśród budynków użyteczności publicznej do najciekawszych architektonicznie należą: ratusz wzniesiony przy ulicy Ratuszowej 1, z fasadą zwróconą w kierunku placu Przemysława oraz poczta przy ul. Dworcowej nr 4, a także szkoły przy ul. Szarych Szeregów i ul. Szkolnej. Ponadto zespół budynków dworca kolejowego, wieża ciśnień z zabudową wodociągów miejskich, młyn i gorzelnia przy ul. Dobieżyńskiej, a także częściowo przebudowana mleczarnia przy ul. Bohaterów Bukowskich.

Zabudowa mieszkalna Buku pochodzi w zdecydowanej większości z XIX i początków XX stulecia. Najstarszym zachowanym budynkiem jest dawna karczma usytuowana przy ul. Niegolewskich nr 7, zbudowana w konstrukcji szkieletowej, prawdopodobnie na przełomie XVIII i XIX wieku.

Do szczególnie cennych zabytków sakralnych na terenie gminy należy późnogotycki kościół parafialny p. w. św. Wawrzyńca w Niepruszewie, zbudowany około 1580 roku. Przed kościołem wznosi się okazała brama – dzwonnica z 1782 roku.

W gminie Buk znajdują się dwa interesujące zespoły rezydencjonalne położone w Niepruszewie i Cieślach. Pierwszy powstały w drugiej połowie XIX wieku tworzy malowniczo położony nad Jeziorem Niepruszewskim park w stylu krajobrazowym oraz eklektyczny pałac, zbudowany około 1890 roku. Zespół dworsko – parkowy w Cieślach składa się z dworu powstałego w roku 1935, oficyny z drugiej ćwierci XIX stulecia oraz rozległego parku, również rozciągającego się nad jeziorem Niepruszewskim. Do cennych zabytków należy również zaliczyć park dworski w Wysoczce. Niestety dwór znajdujący się w tej miejscowości utracił cechy zabytkowe w wyniku przebudowy w pierwszej dekadzie XX wieku.

Spośród nekropoli miasta i gminy Buk na uwagę zasługuje cmentarz żydowski w Wielkiej Wsi. Cmentarz odrestaurowany i ogrodzony w latach 90 tych, obecnie znajduje się w bardzo złym stanie. W sumie na terenie gminy znajduje się 5 cmentarzy: w Buku 2 katolickie, 1 ewangelicki, w Wielkiej Wsi – wspomniany – żydowski i w Niepruszewie 1 katolicki.

3.2. Zasoby zabytków nieruchomych w mieście i gminie Buk

TYP OBIEKTU		MUROWANY	DREWNIANY	W TYM WPISANY DO REJESTRU
1. UKŁADY URBANISTYCZNE	1			1
2. ZABUDOWA MIESZKALNA		352	5	1
3. OBIEKTY SAKRALNE		7	2	6
a. kościoły nowożytne XVI – XVIII w.		1	1	2
b. kościoły XIX w. – 1945r.		2		1
c. synagogi, bożnice		1		1
d. kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia inne		3	1	2
4. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ		14	1	4
a. ratusze		1		
b. budynki adm. publicznej, sądy, banki, poczty		3		1
c. szkoły		9		1
d. karczmy i zajazdy			1	1

e. inne		1		1
5. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE		30		
a. dworce kolejowe z zespołami bud.		2		
b. spichrze, magazyny, stodoły		24		
c. młyny		1		
d. gorzelnie i browary		1		
e. mleczarnie		1		
f. wieże ciśnień		1		
6. PAŁACE I DWORY		12		4
7. ZESPOŁY FOLWARCZNE		7		1
a. stodoły		6		
b. spichrze		3		
c. obory		14		
d. stajnie		3		
e. chlewnie		2		1
f. kuźnie		4		
h. gorzelnie i browary		1		
8. BUDOWNICTWO WIEJSKIE (w zagrodach)		46	2	
a. stodoły		20	2	
b. obory		21		
c. inne		5		
9. PARKI	4			4
a. bramy i ogrodzenia		2		
10. CMENTARZE	5			
a. rzymsko-katolickie	3			
b. ewangelickie	1			
c. żydowskie	1			
11. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE				
a. grodziska	2			
b. osady	290			
c. cmentarzyska	11			
d. inne	4			

3.3. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla miasta i gminy

Buk. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, chronionych na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. (ze późn. zm.)

Buk

- układ urbanistyczny, nr rej.: 806/Wlkp/A z 26.07.2010 r. (decyzja zmieniająca orzeczenie z 8.02.1956 r. i wprowadzająca załącznik graficzny).

- kościół par. p.w. św. Stanisława Biskupa, 1838 – 46 r, nr rej.: 2482/A z 9.03.1931 r.
- kościół cmentarny p.w. Św. Krzyża, szach., XVIII w, nr rej.: 2501/A z 30.10.1953 r.
- dzwonnica, drewn., nr rej.: 144/A z 15.07.1968 r.
- synagoga, ul. Mury 2, 2 poł. XIX w, nr rej.: 2146/A z 1.02.1988 r.
- szkoła talmudyczna, ul. Mury 4, 2 poł. XIX w, nr rej.: 2146/A z 1.02.1988 r.
- dom, ul. Niegolewskich 7, szach., XVIII/XIX w, nr rej.: 928/A z 24.02.1970 r.
- sąd, ob. dom mieszkalny, pl. Reszki 5, pocz. XIX w, nr rej.: 926/A z 24.02.1970 r.
- szpital Św. Ducha, ob. dom mieszkalny, pl. Reszki 17, 1600 r, poł. XIX w, nr rej.: 305/A z 17.10.1968 r.
- pałac biskupi, ob. dom mieszkalny, pl. Przemysława 1, poł. XIX w, nr rej.: 927/A z 24.02.1970 r.
- kanonia, ob. dom mieszkalny, pl. Przemysława 24, 2 poł. XVIII w, nr rej.: 925/A z 24.02.1970 r.

Cieśle (uaktualnić wpisy)

- zespół dworski:
- dwór, 1930 – 34, nr rej.: 2059/A z 23.01.1986 r.
- park, 1 poł. XIX – XX w, nr rej.: 1800/A z 18.08.1980 r.
- oficyna (stary dworek), 1 poł. XIX w, nr rej.: 2631/A z 26.11.1998 r.
- zespół folwarczny, przy zespole dworskim:
- chlewnia, k. XIX w, nr rej.: 2596/A z 21.06.1996 r.

Niepruszewo

- kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, 1580 r, nr rej.: 2387/A z 10.03.1931 r.
- brama – dzwonnica, 1782 r, nr rej.: 1581/A z 27.07.1974 r.
- zespół pałacowy:
- pałac, po 1870 r, nr rej.: 1414/A z 1.03.1973 r.
- park, 2 poł. XIX w, nr rej.: 1414/A z 1.03.1973 r.

Wielka Wieś

- park dworski, 2 poł. XIX w, nr rej.: 1801/A z 18.08.1980 r.

Wysoczka

- park, 2 poł. XIX w, nr rej.: 1802/A z 18.08.1980 r.

3.3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome wpisane do rejestru zabytków będące własnością Samorządu w Buku.

Miasto i Gmina Buk jest właścicielem synagogi, wzniesionej w drugiej połowie XIX wieku w centrum miasta przy ulicy Mury 2. Zabytek został wpisany do Rejestru Zabytków Województwa Wielkopolskiego pod numerem 2146/A decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 1.02.1988 roku.

3.4. Obiekty zabytkowe nieruchome z terenu miasta i gminy Buk. Spis obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków (w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. ze zm. oraz Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Dz. U. Nr 124 poz. 1305 z 2004 r.). Poniższy spis został wykonany w 2008 roku i zweryfikowany w 2011 roku.

Miejscowość	Ulica	Numer	Obiekt	Czas powstania
Buk			układ urbanistyczny	od XIII w.
Buk	Basztowa	2	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Basztowa	6	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	2	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	4	dom mieszkalny	1900-1914 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	5	budynek gospodarczy	pocz. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	7	dom mieszkalny	XVIII/XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	12	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	14	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów	15a	mleczarnia	1882 r, l. 30-te XX w.

	Bukowskich			
Buk	Bohaterów Bukowskich	17	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	19	dom mieszkalny	kon. XVIII w, pocz. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	19a	kościół cmentarny p.w. Św. Krzyża	1760 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	19a	dzwonnica na cmentarzu	XVIII w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	19a	brama cmentarna	2 poł. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	19a	figura Chrystusa na obelisku, cmentarz	1762 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	20	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	21	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w, 1914 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	22	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	23	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	23	oficyna	XIX/XX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	24	dom mieszkalny	1900-1914 r.
Buk	Bohaterów Bukowskich	26	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Bohaterów Bukowskich	27	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Dobieżyńska	3	dom mieszkalny	1936 r.
Buk	Dobieżyńska	5/7	dom mieszkalny	1. 20-te XX w.
Buk	Dobieżyńska	38	dom młynarza	2 poł. XIX w.
Buk	Dobieżyńska	40	młyn zbożowy	1911 r.
Buk	Dobieżyńska	46	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dobieżyńska	53	gorzelnia	1897 r.
Buk	Dobieżyńska	66	dom mieszkalny	ok. 1913 r.
Buk	Dobieżyńska	66	wodociągi miejskie	ok. 1913 r.
Buk	Dobieżyńska	66	wodociągowa wieża ciśnień-komunalna	1914 r.
Buk	Dworcowa	2	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	8	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	9	willa	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	10	poczta	1895 r.
Buk	Dworcowa	12	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	Dworcowa	27	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.

Buk	Dworcowa	29	willa	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	32	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	34/2 i 36	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Dworcowa	46	kamienica	1908 r.
Buk	Dworcowa	51 i 53	dom mieszkalny	1. 20-te XX w.
Buk	Dworcowa	55	dom mieszkalny	1. 20-te XX w.
Buk	Dworcowa	65	dom mieszkalny	1906 r.
Buk	Dworcowa	67/1	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	76	dom mieszkalny	1. 20, 30-te XX w.
Buk	Dworcowa	79	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Dworcowa	83	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Buk	Dworcowa	85	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Dworcowa	98	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Dworcowa	98	budynek gospodarczy	pocz. XX w.
Buk	Garncarska	1	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Garncarska	5	magazyn	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	2	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Grodziska	6	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Grodziska	8	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Grodziska	10	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	12	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	Grodziska	13	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	16	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	18	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	19	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	20	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	21	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Grodziska	23	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Buk	Grodziska	24	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	Grodziska	26	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	28	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Grodziska	29	dom mieszkalny	ok. 1900 r.
Buk	Grodziska	59 a	stodoła	4 ćw. XIX w.
Buk	Kolejowa	1	dom mieszkalny	1895 r.
Buk	Kolejowa	3	dom mieszkalny	1895 r.
Buk	Kościelna	1	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Kościelna	2	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Kościelna	5	dom mieszkalny	1 ćw. XX w, 1. 30-te XX w.
Buk	Kościelna	6	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Kościelna	7	dom mieszkalny	2 ćw. XIX w.
Buk	Kościelna	8	dom mieszkalny	1908 r.

Buk	Kościelna	9	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Kościelna	10	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Kościelna	11	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Kościelna	13	dom mieszkalny	1766 r.
Buk	Kościelna	14	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Mury	3	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Mury	4	szkoła gminy żydowskiej	1905 r.
Buk	Mury	5	synagoga	1893 r.
Buk	Mury	9	kamienica	1900-1914 r.
Buk	Mury	10	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w, l. 20,30-te XX w.
Buk	Mury	11	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Mury	12	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Mury	13	spichlerz	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	15	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Mury	16	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Mury	19	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Mury	20	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	20	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	25	dom mieszkalny	1 ćw. XIX w.
Buk	Mury	26	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Buk	Mury	27	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	27	budynek gospodarczy	4 ćw. XX w.
Buk	Mury	28	dom katolicki, ob. dom parafialny	ok. 1913 r.
Buk	Mury	29	plebania	ok. 1870 r.
Buk	Mury	30	kościół parafialny p.w. św. Stanisława Biskupa	1838 - 1846 r.
Buk	Mury	30	dom katechetyczny	ok. 1895 r.
Buk	Mury	30	budynek gospodarczy plebanii	kon. XIX w.
Buk	Mury	31	dom mieszkalny	ok. poł. XIX w.
Buk	Mury	32	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Mury	34	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Mury	36	kamienica	1900-1910 r.
Buk	Mury	40	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Mury	44	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	Mury	45	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	2	warsztat	kon. XIX w.

Buk	Niegolewskich	2	budynek gospodarczy	pocz. XX w.
Buk	Niegolewskich	2	oficyna	1910 - 1920 r.
Buk	Niegolewskich	2	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Niegolewskich	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	5	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	7	karczma	2 poł. XVIII w.
Buk	Niegolewskich	9	dwór	pocz. XX w.
Buk	Niegolewskich	11	czworak	4 ćw. XIX w.
Buk	Niegolewskich	53 i 55	dom mieszkalny	1 poł. XIX w., 4 ćw. XX w.
Buk	Niegolewskich	55	budynek gospodarczy	4 ćw. XIX w.
Buk	Otuska	2	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	Otuska	5	dom mieszkalny	pocz. XXw.
Buk	Otuska	6	dom mieszkalny	2 ćw. XIX w.
Buk	Otuska	10	stodoła	1 ćw. XX w.
Buk	Otuska	15	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	1	pałac biskupi	poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	1	oficyna pałacu biskupiego	1 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	2	hotel	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	2b	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	pl. Przemysława	3	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	4	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	5	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	6	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	6	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	6	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	6	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	7	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	8	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	9	kamienica	4 ćw. XX w.
Buk	pl. Przemysława	10	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	10	spichlerz	kon. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	11	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Przemysława	12	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	13	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Przemysława	14	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	14	budynek gospodarczy	pocz. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	15	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	15	budynek gospodarczy	pocz. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	16	kamienica	4 ćw. XIX w.

Buk	pl. Przemysława	16	spichlerz	2 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	17	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	17	magazyn	2 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	18	kamienica	3 ćw. XIX
Buk	pl. Przemysława	18	magazyn	2 poł. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	19	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	20	dom mieszkalny	pocz. XX w, l. 30-te XX w.
Buk	pl. Przemysława	21	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	22	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	23	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Przemysława	24	kanonia	2 poł. XVIII w, 4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	1	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	2	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	3	kamienica	1 poł. XIX w.
Buk	pl. Reszki	4	kamienica	1903 r.
Buk	pl. Reszki	5	sąd i więzienie	pocz. XIX w.
Buk	pl. Reszki	6	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	7	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	8	kamienica	ok. poł. XIX w.
Buk	pl. Reszki	9	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	10	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	12	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	11	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Reszki	14	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	17	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	18	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	19	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	20	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	21	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	22	kamienica	pocz. XX w.
Buk	pl. Reszki	23	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	24	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	pl. Reszki	25	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	pl. Reszki	27	szpital Św. Ducha	ok. 1600 r, ok. poł. XIX w.
Buk	pl. Reszki	26	szkoła	pocz. XX w.
Buk	Poznańska	2	kamienica	1 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	3	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	6	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	7	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	8	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	8	oficyna mieszkalna	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	9	kamienica	4 ćw. XIX w.

Buk	Poznańska	10	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	11	kamienica	XIX/XX w.
Buk	Poznańska	12	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	13	kamienica	pocz. XX w.
Buk	Poznańska	14	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	15	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	16	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	16	kamienica	pocz. XX w.
Buk	Poznańska	17	kamienica	4 ćw. XIX w.
Buk	Poznańska	18	dom mieszkalny	XVIII/XIX w, l. 30-te XX w.
Buk	Przykop	6	dom mieszkalny	ok. 1900 r.
Buk	Przykop	8	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Przykop	9	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Przykop	11	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Przykop	13	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	Przykop	14/16	dom mieszkalny	2 poł XIX w, ok.. 1910 r.
Buk	Przykop	17	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Przykop	17	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Przykop	29	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Ratuszowa	1	ratusz	1897-98 r.
Buk	Rzeźnicka	2	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	Rzeźnicka	4	dom mieszkalny	1 ćw. XIX w, XIX/XX w.
Buk	Rzeźnicka	5	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Buk	Rzeźnicka	5 a	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Słoneczna	6	szkoła	1897 r.
Buk	Słoneczna	6	budynek gospodarczy	1897 r.
Buk	Smugi	62	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Buk	Sportowa	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Sportowa	12	dom mieszkalny	2 ćw. XIX w.
Buk	Szarych Szeregów	1	spichlerz	4 ćw. XIX w.
Buk	Szarych Szeregów	6	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szarych Szeregów	8	szkoła	1903-1905 r.
Buk	Szewska	1	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Szewska	2	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szewska	4	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szewska	5	kamienica	1909 r.
Buk	Szewska	5	magazyn	l. 20-te XX w.
Buk	Szewska	5	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Szkolna	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szkolna	2	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.

Buk	Szkolna	3	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szkolna	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Szkolna	5	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Szkolna	10	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szkolna	11	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Szkolna	12	Szkoła	1897 r.
Buk	Szkolna	13	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	1	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	3	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	5	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	7	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	św. Rocha	9	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	św. Rocha	12	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	14	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	15	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	św. Rocha	17	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w.
Buk	św. Rocha	23	dom mieszkalny	1928 r.
Buk	św. Rocha	25	dom mieszkalny	1838 r.
Buk	Tylna	2	kamienica	ok.. 1900 r.
Buk	Wąska	1	oficyna	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	1	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	8	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	9	dom mieszkalny	1. 20-te XX w.
Buk	Wielkowiejska	10	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	11	budynek gospodarczy	1899 r.
Buk	Wielkowiejska	12	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	15	dom mieszkalny	1926 r.
Buk	Wielkowiejska	17	dom mieszkalny	1904 r.
Buk	Wielkowiejska	19	dom mieszkalny	poł. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	25	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	26	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Buk	Wielkowiejska	27	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	29	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	31	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	32	dom mieszkalny	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	40 i 42	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	40 a	budynek gospodarczy	1899 r.
Buk	Wielkowiejska	40 a	budynek gospodarczy	1927 r.
Buk	Wielkowiejska	43	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.

Buk	Wielkowiejska	44	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Buk	Wielkowiejska	45	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	48	dom mieszkalny	3 ćw. XIX w, kon. XIX w.
Buk	Wielkowiejska	50	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	Wielkowiejska	51	kuźnia	4 ćw. XIX w.
Buk	Zdrojowa	1	kamienica	1 ćw. XX w.
Buk	Zenktelera	1	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	Zenktelera	2	kamienica	3 ćw. XIX w.
Buk	Zenktelera	3	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Buk	Zenktelera	4	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Cieśle		1	rządcówka, oficyna	l. 20 XX w.
Cieśle		1	chlewnia	1881 r.
Cieśle		1	kuźnia	ok. 1923 r.
Cieśle		1	stajnia z wozownią	4 ćw. XIX w.
Cieśle		2	dwór	1935 r.
Cieśle		2	park	l. 30 XX w.
Cieśle		3	budynek mieszkalny kowała	l. 20 XX w.
Cieśle		4	czworak	ok. 1920 r.
Cieśle		5	czworak	ok. 1920 r.
Cieśle		6	ośmiorak	1881 r.
Cieśle		7	czworak	l. 20 XX w.
Cieśle		8	czworak	l. 20 XX w.
Dakowy Suche	Kwiatowa	9	dom mieszkalny	2 poł. XIX w.
Dakowy Suche	Osada	1	dom mieszkalny	1906 r.
Dakowy Suche	Osada	1	obora	pocz. XX w.
Dakowy Suche	Osada	4	budynek mieszkalno- gospodarczy	1 ćw. XX w.
Dakowy Suche	Osada	10	stodoła	pocz. XX w.
Dakowy Suche	Osada	10	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dakowy Suche	Szkolna	4	obora	1942 r.
Dakowy Suche	Szkolna	4	stodoła	l. 40 XX w.
Dakowy Suche	Szkolna	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dakowy Suche	Szkolna	17	dom mieszkalny	1900 r.
Dakowy	Szkolna	24	dom mieszkalny	1896 r.

Suche				
Dakowy Suche	Szkolna	24	stodoła	1894 r.
Dakowy Suche	Szkolna	28	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dakowy Suche	Szkolna	34	kuźnia	1911 r.
Dakowy Suche	Szkolna	41	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dakowy Suche	Szkolna	41	obora	1910-1920 r.
Dakowy Suche	Szkolna	41	stodoła	1910-1920 r.
Dakowy Suche	Szkolna	47/49	dom mieszkalny	1909 r.
Dobieżyn	Bukowska	1	dom dróżnika	1895 r.
Dobieżyn	Bukowska	5	dom mieszkalny	1923 r.
Dobieżyn	Bukowska	5	stodoła	1910 r.
Dobieżyn	Bukowska	10	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Dobieżyn	Bukowska	16	dom mieszkalny	1910 r.
Dobieżyn	Bukowska	103	stodoła	1910-1920 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	1	dom mieszkalny	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	1a	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	2	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	3	dom mieszkalny	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	5	dom mieszkalny	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	5	obora	1912 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	6	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	6	obora	1900-1910 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	7	dom mieszkalny	1929 r.
Dobieżyn	Jarzębinowa	8	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Dobieżyn	Jarzębinowa	10	dom mieszkalny	1920 r.
Dobieżyn	Kolejowa	4	dom mieszkalny	1895 r.
Dobieżyn	Kolejowa	6	dworzec kolejowy	1880 r, rozbud. 1895 r.
Dobieżyn	Otuska	2	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Podgórna	1	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Podgórna	3	dom mieszkalny	1930 r.
Dobieżyn	Podgórna	3	stodoła	1912 r.
Dobieżyn	Podgórna	3	obora	1912 r.
Dobieżyn	Podgórna	13	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	5	stodoła	1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	13	dom mieszkalny	1910 r.

Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	19	dom mieszkalny	4 ćw. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	19	obora	4 ćw. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	27	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	29	obora	1894 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	36	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	36	budynek gospodarczy	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	37	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	41	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	41	stodoła	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	47	dwór	ok. 1880-1890 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	51	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	53	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	57	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	58	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	60	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	62	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	64	dom mieszkalny	pocz. XX w.
Dobieżyn	Powstańców Wielkopolskich	66	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Dobieżyn	Szkolna	1	obora	1900-1910 r.
Dobieżyn	Szkolna	2	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Dobieżyn	Szkolna	2	obora	1910-1920 r.
Huby Szewskie	Polna	28	stodoła	4 ćw. XIX w.
Huby Szewskie	Polna	28	stodoła	4 ćw. XIX w.
Huby Szewskie	Polna	28	dom mieszkalny	1900 r.
Huby	Polna	28	obora	3 ćw. XIX w.

Szewskie				
Józefowo			chlewnia	XIX/XX w.
Józefowo			obora	XIX/XX w.
Józefowo			stodoła	XIX/XX w.
Józefowo			budynek gospodarczy	XIX/XX w.
Kalwy		6	dom mieszkalny	1908 r.
Kalwy		6	obora	1900-1910 r.
Kalwy		12	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Kalwy		14	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Kalwy		16	dwojak	1900 r.
Kalwy		17a	dwór	4 ćw. XIX w.
Kalwy		17a	obora II	II poł. XIX w.
Kalwy		17a	obora I	I poł. XIX w.
Kalwy		17a	stodoła	1872 r.
Kalwy		18	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Kalwy		18	stodoła	1900 r.
Niepruszewo	Akacyjowa	1	dom mieszkalny	I. 20 XX w.
Niepruszewo	Krótką	11	dom mieszkalny	1910- 1920 r.
Niepruszewo	Leśna	33	dom mieszkalny	I. 20 XX w.
Niepruszewo	Leśna	33	obora	I. 20 XX w.
Niepruszewo	Poznańska	16	dom mieszkalny	1920 r.
Niepruszewo	Starowiejska	3	ośmiorak	ok. 1870 r.
Niepruszewo	Starowiejska	5	sześciorak	1900 r.
Niepruszewo	Starowiejska	6	dom mieszkalny	kon. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	7	ośmiorak	1870 r.
Niepruszewo	Starowiejska	9	czworak	1900 r.
Niepruszewo	Starowiejska	13	sześciorak	1870 r.
Niepruszewo	Starowiejska	15	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	15	budynek mieszkalno- gospodarczy	1900- 1910 r.
Niepruszewo	Starowiejska	16	stodoła	1910- 1920 r.
Niepruszewo	Starowiejska	21	pałac	k. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	park dworski	I poł. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	brama do parku pałacowego	3 ćw. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	brama do majątku	4 ćw. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	21	kuźnia- stelmacharnia	1888 r.
Niepruszewo	Starowiejska	21	gorzelnia	1866 r.
Niepruszewo	Starowiejska	21	spichlerz zbożowy	1868 r.
Niepruszewo	Starowiejska	21	obora	1890 r.
Niepruszewo	Starowiejska	22	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.

Niepruszewo	Starowiejska	24	dom mieszkalny	1930 r.
Niepruszewo	Starowiejska	24	dom mieszkalny	1 poł. XIX w.
Niepruszewo	Starowiejska	26	szkoła	1900 r.
Niepruszewo	Starowiejska	28	kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca	1580 r.
Niepruszewo	Starowiejska	28	brama-dzwonnica	1782 r.
Niepruszewo	Starowiejska	30	plebania	1856 r.
Niepruszewo	Starowiejska	32	ośmiorak	4 ćw. XIX w.
Otusz		9	dom mieszkalny	XIX/XX w.
Otusz		9	obora	1917 r.
Otusz		11	stodoła	4 ćw. XIX w.
Otusz		15	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Otusz		15	stodoła	1910 r.
Otusz		16	dom mieszkalny	1910 r.
Otusz		18	dom mieszkalny	1935 r.
Otusz		20	szkoła	1910-1920 r.
Otusz		22	dom mieszkalny	1886 r.
Otusz		23	szkoła	1910-1920 r.
Otusz		29	sześciorak	1900 r.
Otusz		30	czworak	1860 r.
Otusz		31	dom mieszkalny	1 ćw. XIX w.
Otusz		35	czworak	kon. XIX w.
Otusz		41	dwojak	1 ćw. XX w.
Otusz		43	rządcówka	XIX/XX w.
Otusz		43	spichrz	k. XIX w.
Otusz		43	stajnia	k. XIX w.
Otusz		43	obora	k. XIX w.
Otusz		43	obora - jałownik	1900 r.
Otusz Huby		17/18	dom mieszkalny	pocz. XIX w.
Otusz Huby		19	dom mieszkalny	pocz. XIX w.
Pawłówko		10	budynek mieszkalny	p. XX w.
Pawłówko		11	budynek mieszkalno- gospodarczy	p. XX w.
Szewce	Bukowska	82	kaplica	1919 r.
Szewce	Bukowska	92	dwór	1880-1890 r.
Szewce	Bukowska	98	spichlerz zbożowy	1886 r.
Szewce	Bukowska	104	kuźnia	1900- 1910 r.
Szewce	Bukowska	108	obora	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	108	obora	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	110	stodoła	1888 r.
Szewce	Bukowska	110	obora	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	115	stodoła	4 ćw. XIX w.

Szewce	Bukowska	115	dom mieszkalny	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	132	dom mieszkalny	1900- 1910 r.
Szewce	Bukowska	141	czworak	4 ćw. XIX w.
Szewce	Bukowska	136	dom mieszkalny	1900 r.
Szewce	Bukowska	136	stodoła	1902 r.
Szewce	Bukowska	151 a	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Szewce	Bukowska	152	stodoła	1900- 1910 r.
Szewce	Bukowska	152	obora	1900- 1910 r.
Szewce	Mylna	4/8	czworak	1910 r.
Szewce	Mylna	8/1, 6/1	czworak	1889 r.
Szewce	Ogrodowa	6	dom mieszkalny	1910 r.
Szewce	Ogrodowa	17	stodoła	1910 r.
Szewce	Strumykowa	19	stodoła	1900- 1910 r.
Wielka Wieś	Folwarczna	13	dom mieszkalny- dwunastorodzinny	ok. 1900 r.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	rządcówka	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	stodoła	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	kuźnia	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	obora	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Folwarczna	19	obora	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Św. Rocha	26	park	2 poł. XIX w.
Wielka Wieś	Św. Rocha	26	dwór	ok. 1900 r.
Wygoda		2	dom mieszkalny	1920 r.
Wygoda		2	obora	1910-1920 r.
Wygoda		3	dom mieszkalny	l. 20 XX w.
Wygoda		3	obora	l. 20 XX w.
Wysoczka		11	czworak	1869 r.
Wysoczka		13	czworak	1862 r.
Wysoczka		14	czworak	4 ćw. XIX w.
Wysoczka		15	dwór	1910-1920 r.
Wysoczka		15	park	2 poł. XIX w.
Wysoczka		16	stajnia	1921 r.
Wysoczka		16	obora	1900-1910 r.
Wysoczka		16	obora	1900- 1910 r.
Wysoczka		16	spichlerz	1900 r.
Wysoczka		16	chlewnia	1900-1910 r.
Wysoczka		17	czworak	1900- 1910 r.
Żegowo		1	szkoła	1900-1910 r.
Żegowo		2	stodoła	1900-1910 r.
Żegowo		2	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Żegowo		4	dom mieszkalny	1910-1920 r.
Żegowo		4	obora	1935 r.
Żegowo		4	stodoła	4 ćw. XIX w.

Żegowo		7	obora	1900-1910 r.
Żegowo		7	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Żegowo		11	dom mieszkalny	1925 r.
Żegowo		11	obora	1926 r.
Żegowo		14	dom mieszkalny	1900-1910 r.
Żegowo		19	stodoła	1910 r.

3.5. Zabytki ruchome.

3.5.1. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie miasta i gminy Buk.

Na terenie gminy Buk do rejestru zabytków ruchomych, wpisano wystrój i wyposażenie z kościoła par. p.w. św. Wawrzyńca w Niepruszewie. Wpisu dokonano 17 lutego 2009 roku. Poza tym zespołem na szczególną uwagę zasługują liczne zabytki znajdujące się w kościele cmentarnym p.w. Św. Krzyża w Buku, które również wpisano do rejestru zabytków 9 maja 2013 roku. Ponadto na cmentarzu zachowała się piaskowcowa figura Chrystusa Bolesiciwego.

Zasoby ewidencji zabytków ruchomych na terenie miasta i gminy Buk wynoszą łącznie 92 karty ewidencyjne, w tym 32 karty sporządzone dla kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława Biskupa w Buku, 32 karty sporządzone dla kościoła filialnego p.w. Św. Krzyża w Buku, 1 karta dla belki z dzwonnicy cmentarnej przy kościele p.w. Św. Krzyża oraz 2 karty sporządzone dla indywidualnych detali architektonicznych – drzwi i kutego w piaskowcu kartusza w domach położonych przy placu Stanisława Reszki w Buku. Ponadto w kościele w Niepruszewie założono 25 kart ewidencyjnych dla zabytków ruchomych, w tym karta dla klasycyzującego nagrobka Karola Żerońskiego.

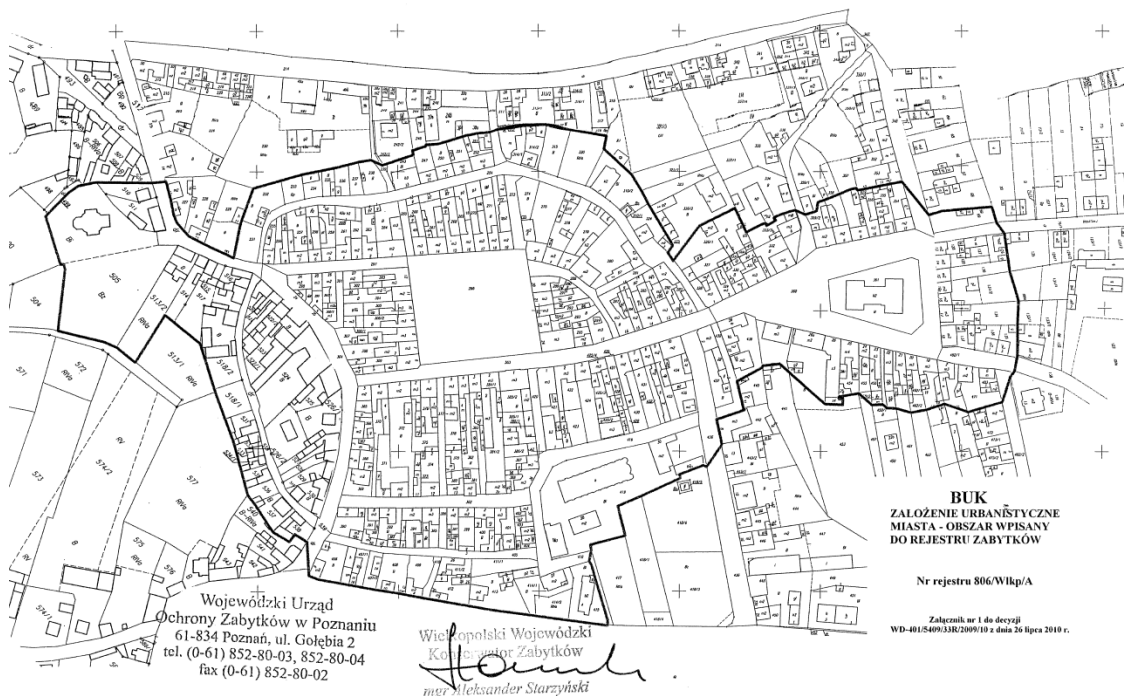
3.6. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, obszary chronionego krajobrazu)

3.6.1. Obszarowe wpisy do rejestru zabytków.

Założenie urbanistyczne Buku objęte jest ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 26 lipca

2010 roku – nr rejestru 806/Wlkp/A, zmieniającą wcześniejsze orzeczenie z dnia 8 lutego 1956 roku – nr rejestru 2548/A. Oprócz uporządkowania aktu pod względem prawnym, nową decyzję zaopatrzone w załącznik graficzny.

W granicach obszaru wpisanego do rejestru zabytków, znajduje się najstarsza część miasta kształtowana od średniowiecza, aż do początków XX stulecia, zasadniczo o obrysie wyznaczonym przez ulicę Mury. Ponadto strefa ta obejmuje Plac St. Reszki oraz część ulicy Bohaterów Bukowskich wraz z kościołem p. w. Św. Krzyża i cmentarzem. Rozplanowanie ulic i placów oraz gabaryty działek zachowały się niemal niezmiennym kształcie.

3.7. Zabytki archeologiczne.

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub

zabytek ruchomy, będący tym wytworem(art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zmianami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące i skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. 96.120.564 ze zmianami) uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”.

3.7.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

W Gminie Buk znajduje się jedno stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, reprezentowane przez osadę w miejscowości Wysoczka.

MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	OBIEKT	Nr rejestru
WYSOCZKA, STAN. 9	53-24/13	OSADA	2287/A z dnia 10.12.1993 r.

„W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z konserwatorem zabytków.”

3.7.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.

Na terenie Gminy Buk zarejestrowano 2 stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej

Miejscowość	Obiekt
Buk stan. 1, obszar AZP 53-23/78	grodzisko wczesnośredniowieczne

Niepruszewo stan. 2, obszar AZP 53-24/133	grodzisko wczesnośredniowieczne
---	---------------------------------

3.7.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).

Obszar Gminy Buk został rozpoznany archeologicznie w ramach ogólnopolskiego programu badawczo – konserwatorskiego pod nazwą Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) zapoczątkowanego w latach 80 XX w.. Systematyzuje on dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP jest bazą otwartą i ciągle uzupełnianą w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Dla zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych z terenu miasta i gminy Buk opracowano 20 stycznia 2011 roku gminną ewidencję zabytków archeologicznych w formie kart zespołów stanowisk archeologicznych i pojedynczych stanowisk archeologicznych.

Poniższa zaprezentowano tabelę zasobów archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Buk

Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk					
Grodziska	Cmentarzyska płaskie	Cmentarzyska kurhanowe	Osady	Inne	Ogólna ilość stan. archeologicznych
2	10	2	296	4	314

** Dane z archiwum WUOZ w Poznaniu z 2014 roku*

Gmina Buk zlokalizowana jest w obrębie Równiny Opalenickiej, stanowiącej część Pojezierza Poznańskiego. Równinę charakteryzuje wysoczyzna morenowa falista i płaska. Sieć hydrograficzna obszaru gminy jest dobrze rozwinięta. Składają się na nią rzeka Mogilnica i jej odnogi, rynna jeziora Niepruszewskiego oraz mniejsze ciek wodne płynące dolinami rzecznyymi, dzisiaj już w większości porośnięte łąkami.

W przekroju chronologicznym mamy na terenie gminy Buk do czynienia z zespołami kultur poczynając od epoki kamienia, neolitycznymi, łużycką, przeworską, wczesnopolską oraz okresu średniowiecznego i nowożytnego. Najstarsze ślady osadnictwa związane są z mezolitem – środkowym okresem epoki kamienia (ok. 8300 – 4300 lat p.n.e.). Okres ten reprezentuje ludność zbieracko – łowiecka prowadząca traperski typ gospodarowania. Na terenie gminy Buk zaznacza się wyraźnie osadnictwo związane z młodszą epoką kamienia – neolitem (4300 – 1700 lat p.n.e.). Z wielu stanowisk pochodzą krzemienne i kamienne narzędzia pracy (Otusz, stan. 24, obszar AZP 53-24/82, Niepruszewo, stan. 23, obszar AZP 53-24/37). Intensywne osadnictwo na tych terenach związane jest z ludnością kultury łużyckiej, której rozwój przypada na okres 1200 – 500 lat p.n.e. Do stanowisk archeologicznych przypadających na ww. okres zaliczyć można m.in. Dakowy Suche, stan. 2, obszar AZP 55-24/2, Niepruszewo, stan. 10, obszar AZP 53-24/53 czy też Kalwy, stan. 15, obszar AZP 52-24/118. Na przełomie epoki brązu i żelaza (650 – 500 lat p.n.e.) pojawiła się tutaj ludność kultury pomorskiej przemieszczającej się z Pomorza do Wielkopolski. Wyraźny wzrost osadnictwa notuje się na terenie gminy Buk w okresie wpływów rzymskich i wędrówek ludów (III – VI w. n.e.) kiedy to pojawia się ludność kultury przeworskiej, reprezentowanej m.in. w stanowiskach Otusz, stan. 6, obszar AZP 53-24/74, Dakowy Suche, stan. 31, obszar AZP 55-24/31, Niepruszewo, stan. 35, obszar AZP 52-24/101.

Osadnictwo pradziejowe związane jest z ciekami wodnymi, z reguły grupuje się wzdłuż dolin rzecznych oraz na wyniesieniach. I tak skupia się głównie na krawędziach i stokach doliny rzeki Mogilnicy i wzdłuż krawędzi jeziora Niepruszewskiego. Rejonem skoncentrowanego osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego jest rejon miejscowości Dakowy Suche, Buk, Kalwy oraz Wielkiej Wsi i Wysoczki, wokół rozciągających się tam cieków wodnych i podmokłych łąk rejonu dolin rzecznych ale i tereny wysoczyzny. Na szczególną uwagę zasługują grodziska wczesnośredniowieczne w

Buku i Niepruszewie, które razem z otaczającymi je osadami stanowią wczesnośredniowieczne zespoły osadnicze.

Znaczny rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy zaczyna się w wieku VIII n.e.. W ciągu IX i X wieku kształtują się podstawy terytorialne państwa polskiego. W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytnie występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich metrykę. Mowa tu m.in. o stanowiskach takich jak Buk, stan. 1, obszar AZP 53-23/78 Dakowy Suche, stan. 5, obszar AZP 55-24/5 Wielka Wieś, stan. 35, obszar AZP 53-23/60).

Osadnictwo późnośredniowieczne dokumentuje materiał ceramiczny z XVI – XVIII w. wokół wsi jak Buk, Dakowy Suche, Niepruszewo, Kalwy, będący śladem ich nieprzerwanego osadnictwa trwającego do dziś. Pozostałości osadnictwa związanego z okresem nowożytnym rejestruje się przede wszystkim w wyniku powierzchniowej penetracji terenu wykonywanego w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

Wyniki badań na tym obszarze świadczą, że teren ten był intensywnie zasiedlony, a osadnictwo występowało we wszystkich okresach pradziejów i średniowiecza z wyraźną intensyfikacją w kulturze łużyckiej i okresu wpływów rzymskich. W przekroju chronologicznym mamy do czynienia z zespołami kultur począwszy od epoki kamienia, neolitycznymi, łużycką, przeworską, wczesnopolską oraz okresu średniowiecznego i nowożytnego.

3.8. Pomniki przyrody

Obiekty uznane za pomniki przyrody odznaczają się rzadkością występowania, znacznym wiekiem, okazałymi wymiarami i osobliwą formą lub innymi cechami wyróżniającymi dany okaz wśród osobników danego gatunku lub innych podobnych obiektów.

Obszar miasta i gminy Buk charakteryzuje się występowaniem niewielkiej ilości pomników przyrody.

Lp.	Gatunek	Obwód pierś. (cm)	Miejscowość	Podstawa prawna
-----	---------	-------------------	-------------	-----------------

			ć	
1	Lipa drobnolistna	290	Buk	Dz. Urz. Nr 5 z 20.05.1986
2	Platan klonolistny	480	Cieśle	Dz. Urz. Nr 5 z 20.05.1986
3	Dąb szypułkowy	375	Cieśle	Dz. Urz. Nr 5 z 20.05.1986
4	Dąb szypułkowy	510	Cieśle	Dz. Urz. Nr 5 z 20.05.1986
5	Kasztanowiec zwyczajny	325	Cieśle	Dz. Urz. .Nr 5 z 20.05.1986
6	Dąb szypułkowy	423	Wysoczka	Uchwała Rady Miasta i Gminy Buk z 11.12.1996 Nr XXXII/167/96

4. Uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego na obszarze miasta i gminy Buk.

4.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
BUK	układ urbanistyczny	4
	kościół parafialny p. w. św. Stanisława	5
	kościół cmentarny p. w. Św. Krzyża	4
	dzwonnica przy kościele p. w. Św. Krzyża	5
	synagoga ul. Mury nr 7	3
	szkoła Talmudu obecnie dom mieszkalny ul. Mury nr 4	4
	szpital Św. Ducha obecnie dom mieszkalny plac Reszki nr 27	4
	pałac biskupi obecnie dom mieszkalny plac Przemysława nr 1	4
	kanonia obecnie dom mieszkalny plac Przemysława nr 24	4
	karczma - chałupa ul. Niegolewskich nr 7	1
	sąd i więzienie obecnie dom mieszkalny plac Reszki nr 5	3
CIEŚLE	dwór	3
	oficyna	2
	park	3
	chlewnia	2
NIEPRUSZEWO	kościół parafialny	4
	brama – dzwonnica	4
	pałac	3
	park dworski	3
WIELKA WIEŚ	park dworski	4

WYSOCZKA	park dworski	2
-----------------	--------------	---

Legenda:

- 1. bardzo zły**
- 2. zły**
- 3. dostateczny**
- 4. dobry**
- 5. bardzo dobry**

Historyczny układ przestrzenny Buku zachowany jest w dobrym stanie. Czytelny jest układ ulic. Nie zmienione pozostaje wiele granic działek zabudowy. Na terenie starego miasta zachowała się znaczna część dawnej architektury. Na omawianym terenie występuje jedynie kilka elementów dysharmonizujących (pawilony handlowe i budynki mieszkalne z lat 60 – 80 XX w.) oraz liczne przykłady wadliwie przeprowadzonych modernizacji witryn sklepowych. Większość budynków mieszkalnych zbudowanych w XIX wieku oraz na początku XX wieku jest w zadowalającym stanie technicznym. Prowadzone są w nich bieżące naprawy i remonty. W najgorszym stanie pozostają budynki powstałe w 1 – 3 ćw. XIX wieku. Wykazują one duże zużycie elementów konstrukcyjnych, będące po części brakiem prowadzenia bieżących napraw i remontów, a także stosowaniem oszczędnościowych technologii i materiałów z czasu budowy. Należy jednak zauważyć, że jeszcze wiele budynków powinno zostać poddanych remontom, jak również docelowej rewaloryzacji, zwłaszcza w zakresie wyglądu elewacji. Niezbędne jest także określenie gabarytów i form szyldów reklamowych i tablic informacyjnych oraz zasad ich umieszczania na budynkach w mieście, w celu utrzymania estetyki ulic i placów. Dokumentacje techniczne inwestycji prowadzonych na terenie, który został wpisany do rejestru zabytków, jak projekty wszystkich prac remontowo – budowlanych mających wpływ na wygląd zewnętrzny zabudowy wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W jej opracowaniu powinny służyć pomocą zachowane XIX – wieczne przekazy ikonograficzne, np. widokówki.

Spośród najcenniejszych obiektów w pierwszej kolejności prac remontowych wymaga kościół Św. Krzyża na cmentarzu w Buku. Prace powinny objąć naprawę konstrukcji, oszalowanie ścian oraz pokrycie dachu. Również kompleksowego remontu wymaga dawna karczma przy Niegolewskich 7 w Buku będąca własnością prywatną. Budynek od wielu lat jest nieużytkowany. Obecnie obiekt znajduje się w bardzo złym

stanie technicznym, grożącym katastrofą budowlaną. Konieczne jest natychmiastowe zabezpieczenie go przed zawaleniem. Możliwe byłoby również przeniesienie budynku za zgodą właściciela do skansenu budownictwa drewnianego. Remontu wymaga również dawny sąd przy placu Reszki 5.

W Niepruszewie w obrębie zespołu parkowo – pałacowego do najważniejszych prac remontowych rezydencji zaliczyć trzeba naprawę dachu, rynien i rur spustowych oraz renowację elewacji i stolarki okiennej. Park w Niepruszewie podzielony jest pomiędzy trzech użytkowników. Zasadnicza część wraz z pałacem jest własnością prywatną. Działka z placem zabaw jest własnością gminy, a pozostała część parku przylega do jeziora i stanowi własność Skarbu Państwa. Układ własnościowy utrudnia prawidłowe utrzymanie zabytku. Aktualnie park wymaga przeprowadzenia prac porządkowych i rewaloryzacyjnych.

Dwór i park w Cieślach od kilku lat nie jest użytkowany, co stwarza bezpośrednie niebezpieczeństwo szybkiego i poważnego zaniedbania stanu technicznego budynku, gdzie już stwierdzono nieszczelności pokrycia dachowego i zawilgocenie stropów najwyższej kondygnacji. Podobnie remontu dachu, a także elewacji wymaga oficyna, zamieszkała przez kilka rodzin, gdzie zaobserwowano również zarysowania ścian budynku, świadczące o problemach ze statyką konstrukcji. Park utrzymany jest w stanie dostatecznym. Konieczne jest prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych, a w przyszłości pełnej rewaloryzacji parku. Układ kompozycyjny jest wyraźny i czytelny. Bardzo zły stan techniczny przedstawia, usytuowany tuż obok zespołu dworskiego folwark w Cieślach. Pozostałości gospodarstwa są nieużytkowane i z roku na rok podlegają postępującej w szybkim tempie dewastacji. Konieczne jest znalezienie dla nich sposobu zagospodarowania gwarantującego utrzymanie we właściwym stanie.

Park w Wysoczce ma mocno zniekształcony układ kompozycyjny na skutek jego dewastacji w latach poprzednich. Wymaga przeprowadzenia prac rewaloryzacyjnych oraz nasadzeń uzupełniających oraz odtworzenia dawnego układu kompozycyjnego.

Park przy zespole dworskim w Wielkiej Wsi znajduje się w stanie dobrym. Na bieżąco wykonywane są prace pielęgnacyjne i sanitarne.

Szczegółowe założenia programu ochrony i opieki nad zabytkami należy precyzować w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, będących aktualnie w przygotowaniu oraz w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a także w strategii jej rozwoju. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego niezbędne jest ujęcie obiektów zabytkowych, zarówno wpisanych do rejestru zabytków, jak i znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej założeń rezydencjonalnych i urbanistycznych, a także określenie najważniejszych zasad dbałości o nie na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Plany, studia i strategie powinny przewidywać rozwiązania właściwe dla zapobiegania powstawaniu zagrożeń dla zabytków oraz zagwarantowania im ochrony podczas realizacji różnego rodzaju inwestycji związanych z aktywizacją gospodarczą i przemysłową regionu, a także programy ich rewaloryzacji. Wyznaczone kierunki rozwoju i zagospodarowania terenu i jego przeznaczenia nie mogą być sprzeczne z zasadami sprawowania opieki nad zabytkami.

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, będących własnością Samorządu w Buku.

W dniu 2 listopada 2009 roku Samorząd Miasta i Gminy Buk pozyskał na własność bukowską synagogę, która do tej pory pozostawała w gestii środowisk żydowskich. Budynek w minionych latach wyremontowany ze środków Urzędu Miasta i Gminy Buk, miał służyć realizacjom różnych wydarzeń kulturalnych. Uregulowanie kwestii własnościowych pozwoli w niedalekiej przyszłości zrealizować ten program. W ślad za przejęciem własności, mając na względzie plany „ożywienia” zabytków, a także obowiązek prawny wynikający z ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. ze zm.), Urząd Miasta i Gminy, podjął starania o pozyskanie dodatkowych środków na remont i adaptację z budżetów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

Wszystkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.2. Stan zachowania zabytków ruchomych.

W Buku, zachowana na terenie cmentarza parafialnego przy kościele p.w. św. Krzyża piaskowcowa rzeźba Chrystusa Bolesciwego, prezentuje się obecnie w dobrym stanie. Rzeźba w roku 2001 została poddana kompleksowym pracom konserwatorskim z funduszy Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Stan zachowania wyposażenia kościoła p.w. Św. Krzyża w Buku nie jest zadowalający. Wymaga kompleksowych prac konserwatorskich. Ubiegłoroczny wpis do rejestru zabytków umożliwia pozyskanie pomocy finansowej na ten cel, co pozwala sądzić, że w najbliższym czasie prace te będą sfinalizowane.

W Niepruszewie w ostatnich latach prowadzone były bardzo intensywne prace remontowo – konserwatorskie. Na szczególną uwagę zasługuje udana konserwacja ołtarza głównego i dwóch ołtarzy bocznych. Przeprowadzono również konserwację Drogi Krzyżowej, ambony i chrzcielnicy. Wykonano również malowanie wnętrza. Całość zadań konserwatorskich wykonana była przy współudziale finansowym Kościoła, Samorządu w Buku i Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Kilkuletni proces naprawczy zakończono w 2013 roku. Pewną perspektywą dalszych prac konserwatorskich w Niepruszewie, są remonty kilkunastu nagrobków znajdujących się w otoczeniu kościoła.

Wszystkie prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.3. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Stanowiska archeologiczne ujawnione głównie podczas badań AZP stanowią podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe. W wyniku postępu techniki, intensyfikacji działalności przemysłowej, gospodarczej czy rolniczej rośnie stopień zagrożenia zniszczeniem substancji zabytkowej archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Zgodnie z art. 6 pkt. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zmianami) wszystkie zabytki archeologiczne bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Należy jednak pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych jest tylko orientacyjny. Nie może on zatem odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego, średniowiecznego i nowożytnego pod ziemią.

Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami każdy, kto zamierza realizować „... (1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo (2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego – jest obowiązany, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków” (art. 31 ust. 1a).

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja piasek i żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu

w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miast, budowa dróg. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych. Roboty ziemne prowadzone w strefie ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków. Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycji jak budowa budynków mieszkalnych i usługowych oraz inwestycji liniowych: przyłącza kanalizacji deszczowej, sanitarnej, gazowej, telekomunikacyjnej.

Natomiast realizacja inwestycji takich jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, eksploatacja piasek i żwirowni, kopalnie kruszywa bezwzględnie wymaga prawidłowego rozpoznania terenu pod względem faktycznej ilości stanowisk archeologicznych oraz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych na wytypowanych stanowiskach. Z uwagi na szerokopłaszczyznowy zakres prac ziemnych charakteryzujący tego typu przedsięwzięcia budowlane, w bezpowrotny sposób niszczy się substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Znaczny stopień zurbanizowania ma sama miejscowość Buk. Historyczna metryka miasta nakazuje szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w jego obrębie. Przebudowa układów historycznych, założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółowić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców. Należy pamiętać również o pracach ziemno-budowlanych związanych z przebudową lub rozbiórką budynków wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków. Towarzyszące im badania archeologiczne są niezwykle istotne w procesie rekonstrukcji dawnej zabudowy.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem

rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Rozwój przemysłu, turystyki, budownictwa mieszkaniowego, może stanowić istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

4.3.1. Obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych w mieście i gminie Buk.

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie gminy, są jak już wspomniano wcześniej, wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Zadania te wymagają prowadzenia badań archeologicznych ze względu na niszczący charakter ich prac ziemnych.

Na terenie gminy priorytetowe zamierzenia inwestycyjne wiążą się przede wszystkim z funkcjonowaniem układu drogowego, systemu wodno-kanalizacyjnego, sieci gazowej oraz rozwojem infrastruktury społecznej. W oparciu o plany inwestycyjne na najbliższe lata, można wymienić obszary na terenie gminy, zagrożonych pod względem zachowania zabytków archeologicznych. Są to:

- budownictwo mieszkaniowe, usługowe i przemysł
- Na terenie Parku Przemysłowego "Buk" gmina posiada nieruchomości przeznaczone pod aktywizację gospodarczą
- Tereny w Strefie Aktywizacji Gospodarczej nieruchomości położonych w Niepruszewie, w sąsiedztwie autostrady A-2 i węzła autostradowego Buk, przeznaczone pod obiekty produkcyjne, składy i magazyny
- Tereny w Buku w rejonie torów kolejowych (E-20) przeznaczone pod działalność gospodarczą

- Budownictwo mieszkaniowe – obszar inwestycji dla budownictwa jednorodzinnego wytyczono w Buku, Wielkiej Wsi, Szewcach, Niepruszewie, Cieślach i Otuszu
- Rozbudowa kanalizacji deszczowej w miejscowości Buk na ulicy Grodziskiej (odcinek od ul. Lipowej do wylotu).
- Odnowa historyczno – urbanistycznego układu miasta Buk
- Odnowienie nawierzchni ulic i chodników oraz innych elementów: ul. Mury (od ul. Dworcowej do ul. Bohaterów Bukowskich – strona południowa), ul. Kościelna, ul. Poprzeczna, ul. Ratuszowa.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

4.3.2. Najważniejsze zasady ochrony zabytków archeologicznych

Do najważniejszych zasad ochrony zabytków archeologicznych należy respektowanie stref ochrony stanowisk archeologicznych wyznaczonych na załącznikach graficznych dokumentów planistycznych. Wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu urbanistycznego miasta Buk, obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji zabytków.

Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów objętych ochroną konserwatorską winny być poprzedzone badaniami archeologicznymi, na które należy uzyskać pozwolenie konserwatora

4.4. Uwarunkowania wynikające ze Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego miasta i gminy Buk 2004 - 2015.

Rada Miasta i Gminy Buk Uchwałą Nr XX/139/08 z dnia 29 stycznia 2008r. zaktualizowała dokument pt.: „Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Buk 2004 – 2015”. Określając zakres wykonania ustaleń strategii, w niewielkim stopniu poruszono kwestię istnienia dziedzictwa kulturowego oraz jego wykorzystania w rozwoju lokalnego środowiska. W rozdziale Ochrona środowiska przyrodniczego wymieniono zabytkowe parki w Cieślach, Wielkiej Wsi, Wysoczce i Niepruszewie, które zachowały się na terenie gminy (ss. 15 i 16). W analizie SWOT, w tzw. mocnych stronach wymieniono walory turystyczne, w słabych zaś brak finansów na promowanie kultury, a w tym mało rozwinięte zaplecze turystyczne. Następnie w tzw. szansach wymieniono rozwój turystyki (ss. 53 – 56). Dokument sformułował Misję Miasta i Gminy Buk, która ma być obszarem dobrze funkcjonującej infrastruktury społecznej i gospodarczej, zintegrowanej z obszarem aglomeracji poznańskiej. Gmina ma mieć dobrą ofertę turystyczną opartą na jeziorze Niepruszewskim i gospodarczą w obszarach głównych ciągów komunikacyjnych. Bezpieczny samorząd ma sprzyjać rozwojowi różnych form usług, kultury i rekreacji (s. 59). Diagnozując stan środowiska lokalnego, pozytywnie oceniono „tradycję” (s. 62). W dokumencie zaproponowano szereg działań w tzw. Wybranym wariantcie rozwoju, w którym wskazano m.in. na potrzebę stworzenia terenów rekreacyjno – turystycznych nad jeziorem Niepruszewskim.

4.5. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Buk.

W dniu 26 czerwca 2007 roku, Uchwałą Nr XII/54/07 Rady Miasta i Gminy Buk wprowadzono zmiany do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Buk. Zmiany wprowadzono do dokumentu

sformułowanego w listopadzie 1999 roku i przyjętego przez Radę Miasta i Gminy Buk 29 lutego 2000 roku.

W części tekstowej z listopada 1999 roku (załącznik nr 2) część pierwsza, wymieniono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego: miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie uchwalony uchwałą Nr XXVII/128/96 Rady Miasta i Gminy w Buku z dnia 22 maja 1996 roku i miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego w Buku w rejonie ulic Dworcowej i Dobieżyńskiej uchwalony uchwałą Nr XXVII/129/96 Rady Miasta i Gminy w Buku z dnia 22 maja 1996 roku (s. 11). Mając na uwadze określenie zasobów oraz zdefiniowanie roli dziedzictwa kulturowego w rozwoju miasta i gminy Buk, w sposób bardziej szczegółowy opisano historię miejscowości (ss. 14 – 16). Przy tej okazji sformułowano podstawowe zasady kształtowania przestrzeni w oparciu o zastaną strukturę historyczną: „... Rozwój przestrzenny powinien stanowić kontynuację historycznie ukształtowanego organizmu urbanistycznego na zasadzie wzajemnego przenikania się struktur o społecznie akceptowanej funkcji. Występujące obiekty i budowle o wartościach kulturowych powinny stanowić główny element kompozycyjny, któremu podporządkowane są pozostałe. Stąd też wynika konieczność określenia ogólnych zasad kształtowania przestrzeni w bezpośrednim sąsiedztwie zabytków w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ...”. Zaakcentowano również pierwszorzędą rolę tradycji w tworzeniu indywidualnego obrazu miejscowości: „... Stan i zróżnicowanie walorów środowiska kulturowego rozpatrywane jest w «studium» przede wszystkim poprzez analizę zbiorów obiektów i terenów kształtujących specyficzną fizjonomię Buku, tworzących jego kulturową tożsamość. Dzieje każdego miasta, a więc i Buku zapisane są w jego rozplanowaniu i architekturze, które w sposób widoczny oddziałują na indywidualny charakter miasta. W przypadku Buku o tym indywidualnym charakterze decydują: układ historycznego śródmieścia, niektóre elementy osadnictwa wiejskiego, ukształtowanie terenów otwartych oraz pojedyncze obiekty o charakterze dominant w skali miasta i jego fragmentów. Część z nich, a przede wszystkim zabytkowe centrum stanowi zasadniczy symbol miasta. Są to wartościowe elementy struktury miasta, które należy chronić w maksymalnym stopniu, także i poprzez politykę przestrzenną, a wykorzystywać ich atrakcyjność dla przyszłego rozwoju miasta. Wytwarzają one łącznie z ukształtowaniem terenu charakterystyczny krajobraz

kulturowy. Uznaje się, że elementami dziedzictwa kulturowego Buku wynikającymi z jego rozplanowania, zabudowy, architektury, przedstawiającymi duże wartości i stanowiącymi przedmiot rozważań «studium» jest układ przestrzenny stanowiący rezultat długotrwałego procesu urbanizacyjnego i poddany odmiennym wpływom miasta współczesnego utworzony przez: poświadczone archeologicznie osadnictwo wczesnośredniowieczne stanowiące obszary cenne archeologicznie, a jednocześnie zagrożone parciem inwestycyjnym, obejmują teren miasta; osadnictwo wczesnośredniowieczne (...) wykształcone w kilku etapach średniowieczne miasto lokacyjne (...). Specyfika tego ważnego pod względem zabytkowym obszaru wynika ze współistnienia kolejnych faz rozwojowych, różnorodnie dziś czytelnych pod względem urbanistyczno – architektonicznym (...) Ważnymi elementami dziedzictwa kulturowego są struktury osadnicze położone w obrębie obecnego terytorium miejskiego lecz odrębne pod względem historycznej genezy, włączane funkcjonalnie bądź administracyjnie w granice miasta od XIX wieku, po czasy obecne, a także samodzielne struktury osadnicze położone na obszarze gminy. Zaliczają się do nich: wsie o różnym stopniu zachowania pierwotnego rozplanowania i zabudowy oraz zróżnicowanym stopniu utrzymania rolniczego, otwartego krajobrazu; dawne zespoły dworskie i folwarczne (Cieśle, Dobieżyn, Kalwy, Otusz, Szewce, Wysoczka) o niejednorodnym stopniu przetrwania historycznego rozplanowania i zabudowy, zespół pałacowo – folwarczny w Niepruszewie oraz zespoły dworów w Buku przy ul. Niegolewskich i przy ul. Wielka Wieś; parki krajobrazowe w Cieślach, Niepruszewie, Wielkiej Wsi, Wysoczce; cmentarze historyczne w Buku (...) w Niepruszewie (...) w Wielkiej Wsi (...) obszary rozwojowe z drugiej połowy XIX i pierwszej połowy XX wieku, związane z zespołami dworca kolejowego w Buku i Otuszu oraz zabudową wzdłuż szlaków wylotowych (...) (ss. 14 – 18). W dokumencie wymieniono również ważniejsze obiekty zabytkowe i dominanty przestrzenne: zespół kościoła parafialnego p. w. św. Stanisława Biskupa, zespół kościoła cmentarnego p. w. Św. Krzyża, zespół synagogi przy ul. Mury, ratusz, dawną kanonię przy placu Przemysława, dawny pałac biskupi przy placu Przemysława, dawny sąd powiatowy przy placu Reszki, dawny szpital p.w. Św. Ducha przy placu Reszki, szkoły przy ulicach: Słonecznej, Szarych Szeregów i Szkolnej, szkołę katolicką i przedszkole przy placu Reszki, pocztę przy ulicy Dworcowej, dom zakonny Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo przy placu Reszki, hotel przy placu Reszki, wieżę ciśnień przy ulicy Dobieżyńskiej, młyn przy ulicy Dobieżyńskiej, zespół gorzelni, spichlerze przy ulicach: Mury,

Szarych Szeregów, Wąskiej, a także na terenie gminy: dwór, park i zespół folwarczny w Cieślach, kościół, pałac, park i bramę cmentarza kościelnego w Niepruszewie. W studium sformułowano również „...kłopotliwe...” zobowiązanie do „... honorowania przeszłości historycznej (...) przy jednoczesnej presji wynikającej z konieczności usprawnienia układu komunikacyjnego, zaspokojenia potrzeb lokalizacyjnych związanych z ekspansją inwestycji produkcyjnych, inżynierskich, mieszkaniowych itp. (...) Występowanie obiektów i terenów chronionych ze względu na wartości kulturowe wymusza ich ochronę aby mogły służyć przyszłym pokoleniom świadcząc o tożsamości terytorialnej regionu. Pojmowane potocznie nieograniczone prawo dysponowania własnością staje się niejednokrotnie źródłem konfliktów, stąd też wynika potrzeba określenia szczegółowych zasad wykorzystania obiektów zabytkowych do celów współczesnych potrzeb w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego...” (ss. 18–19).

W rozdziale Podstawowe kierunki ochrony i ekspozycji środowiska kulturowego wskazano na potrzebę analizy dotychczas funkcjonujących w obiegu prawnym oraz stosowanych w codziennej praktyce stref ochrony konserwatorskiej (ss. 47–48).

Część druga jest tekstem z 2007 r. zawierającym identyfikację obszarów i problemów stanowiących przedmiot zmiany. W rozdziale Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, sformułowano podstawowe wytyczne konserwatorskie odnoszące się do przestrzeni zabytkowej Miasta i Gminy Buk, wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ponadto w odniesieniu do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego określono podstawowe wytyczne konserwatorskie, stwierdzając, że powinny one zawierać wskazania dotyczące postępowania względem obiektów zabytkowych, a w szczególności: „...wszelkie prace remontowo-budowlane oraz konserwatorskie prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz prace dotyczące bryły (elewacje, dach, stolarka otworowa) budynków ujętych w ewidencji zabytków, jak również prace podejmowane na terenie zabytkowych parków (wycinki, nowe nasadzenia, prace pielęgnacyjno-porządkowe, podziały geodezyjne, lokalizacje nowych budynków, ogrodzenia) oraz działania inwestycyjne na terenie zabytkowych cmentarzy i w obszarze stref występowania zabytków archeologicznych winny być konsultowane z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu i

poprzedzone pozwoleniem...” W odniesieniu do zabytków archeologicznych stwierdzono, że: „...teren miasta i gminy Buk został rozpoznany archeologicznie. Na obszarze miasta i gminy Buk znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne. Szczególna koncentracja stanowisk archeologicznych występuje w centralnej i południowozachodniej części miasta (...) W ustaleniach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinny znaleźć się wskazania dotyczące postępowania względem stanowisk archeologicznych tj.: wszystkie zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod ochroną konserwatorską (art. 6 ust. 1 pkt 3, Ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Dz. U. nr 162, poz. 1568), zgodnie z art. 145 cytowanej wyżej ustawy powinny zostać ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Podczas prac ziemnych na obszarze występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony konieczne jest prowadzenie badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym z WWKZ (s. 25). Następnie tekst Studium zaopatrzone w spis obiektów objętych ochroną konserwatorską (ss. 26 – 43) oraz obiektów wpisanych do rejestru zabytków (w tym archeologicznych (ss. 43 - 44). Tekst studium zamyka tabela - wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Buk z lat 1996 – 2005 (ss. 59 – 60).

4.6. Uwarunkowania wynikające z Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015 został powołany uchwałą Rady Miasta i Gminy Buk nr LVII/372/10 z dnia 28 października 2010 roku. „Głównym celem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015 jest <<Wyeksponowanie krajobrazu kulturowego i dziedzictwa miasta, zwiększenie jego atrakcyjności oraz poprawa życia mieszkańców poprzez odnowę zdegradowanego obszaru miejskiego>>”. s. 4.

Omawiany Program proponuje stworzenie systemu skoordynowanych działań mających na celu rewitalizację, czyli ożywienie przestrzenne, gospodarcze i społeczne terenów zdegradowanych.

Niewątpliwie najcenniejszym i zarazem znacznie zdegradowanym technicznie jest centrum miasta. Ośrodek, powstały w średniowieczu, przez kolejne stulecia funkcjonował w oparciu o równowagę ekonomiczną. Powstające inwestycje (zabudowa i infrastruktura) wprost zależne były od możliwości ekonomicznych mieszkańców. Okres po drugiej wojnie światowej, charakteryzujący się zniszczeniem własności prywatnej, spowodował, że przez kilka dziesięcioleci mieszkańcy miasta pozbawieni byli możliwości wykonywania bieżących remontów i modernizacji. Obecnie, w celu stworzenia dogodnych warunków ochrony dziedzictwa kulturowego i jego prawidłowego wplecenia we współczesną przestrzeń kulturową miasta, konieczne jest przeprowadzenie między innymi szeregu działań technicznych zmierzających w kierunku zachowania w dobrej kondycji substancji zabytkowej dawnej zabudowy Buku.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015 wymienia jako pierwszy cel strategiczny, poprawę stanu przestrzeni miejskiej oraz wzrost estetyki miasta oraz drugi cel strategiczny, poprawę stanu infrastruktury technicznej, wskazując na potrzebę prowadzenia między innymi takich działań, które doprowadzą do poprawy wizerunku miasta i wzrostu jego atrakcyjności, a także do ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego oraz historycznego obszaru rewitalizacji, do osiągnięcia ładu przestrzennego i estetyki przestrzeni publicznej, do wyeksponowania krajobrazu i dziedzictwa miasta, w tym przywrócenia wyglądu historycznego budynkom mieszkalnym w połączeniu z ich rehabilitacją.

Osiągnięcie powyższych założeń według Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015 powinno nastąpić przez wdrożenie następujących kierunków działań;

1. Rewitalizacja obiektów i miejsc o istotnych cechach zabytkowych, historycznych oraz architektonicznych.
2. Poprawa warunków mieszkaniowych poprzez odnowę zdegradowanej tkanki mieszkaniowej (stare kamienice).
3. Odnowienie nawierzchni dróg i chodników na obszarze rewitalizacji.
4. Budowa i poprawa funkcjonowania pozostałych elementów infrastruktury transportowej oraz infrastruktury komunalnej (s. 82).

Prace rewitalizacyjne według Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015 będą prowadzone w trzech sferach organizmu miejskiego. Po pierwsze w sferze przestrzennej miasta. Do prac w tej sferze zaliczono odnowę historyczno – urbanistycznego układu Miasta Buk, a w szczególności stworzenie terenów zielonych, odnowienie nawierzchni ulic i chodników, odnowienie zabytków, budowę punktów oświetleniowych oraz parkingów, a także budowę kanalizacji sanitarnej i odnowę elewacji (s. 103). Po drugie w sferze gospodarczej. Do tej sfery zaliczono odnowę stanu przestrzeni miejskiej oraz poprawę stanu infrastruktury. Prace te przyczynią się do stworzenia lepszego wizerunku miasta w oczach inwestorów oraz turystów, a także poprawy warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej (s. 104). Po trzecie w sferze społecznej. W tym przypadku odnowa stanu przestrzeni miejskiej oraz poprawa stanu infrastruktury technicznej przyczynią się do stworzenia warunków dla rozwoju społeczno – gospodarczego, a działania upiększające miasto oraz ułatwiające w nim życie wpłyną pozytywnie na funkcjonowanie i rozwój społeczności lokalnej (s. 104).

Kompleksowy zakres działań ma na celu stworzenie trwałych zmian w szeroko pojętej przestrzeni miejskiej. Zrealizowanie tego projektu w wymiarze finansowym znacznie wykracza poza możliwości lokalnego samorządu. Poniesienie całości kosztów w sposób widoczny zaburzyłoby równowagę rozwoju całej gminy. W związku z tym założono, że optymalnym – odpowiadającym intencjom wielokierunkowego ożywienia miasta programem – będzie nowy mechanizm pomocowy wdrożony przez Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020. Umożliwia on włączenie całości przedsięwzięcia w obszar działań wykonywanych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.¹

4.7. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie miasta i gminy Buk.

¹ Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to nowe narzędzie zaproponowane przez Komisję Europejską wspierające rozwój terytorialny, które ma z założenia przyczyniać się do zwiększania efektywności realizacji polityki spójności. Przy pomocy tego instrumentu, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie mogą realizować wspólne przedsięwzięcia, łączące działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Poniżej przedstawiono wyłącznie wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Buk, w których zamieszczono adnotacje związane z ochroną zabytków.

Buk.

1. Mppz terenów przyległych do obwodnicy miasta Buk (drogi wojewódzkiej) na odcinku od ulicy Dworcowej do ulicy Grodziskiej, 24.10.2000r, XXX/185/2000, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2000r. Nr 79, poz. 1056. § 11. 1. W zakresie środowiska kulturowego plan ustala: 1) ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków usytuowanych przy ulicy Dworcowej Nr 53 i Nr 55, 2) strefy ochrony konserwatorskiej: a) strefę „B” ochrony konserwatorskiej zachowanych elementów zabytkowych – otulina układu staromiejskiego ulicy Dworcowej, b) strefę „K” ochrony krajobrazu. 2. Plan ustala, w odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagania szczegółowe dla inwestowania i zagospodarowania, obowiązek uzgadniania przez inwestora wszelkich prac remontowych dotyczących samego obiektu jak i jego otoczenia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
2. Mppz terenu położonego w Buku przy ulicy Mury obejmującego działkę nr 411 oraz część działki nr 405 stanowiącej ulicę na długości przylegającej do działki nr 411, 25.02.2003r, VIII/44/03, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2003r. Nr 37, poz. 725. § 3, pkt. 1, 7) w obszarze miejscowego planu w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestor zobowiązany jest przy wykonywaniu prac ziemnych zlecić stały nadzór archeologiczno – konserwatorskich nad całością prac ziemnych.
3. Mppz terenów położonych w rejonie ulicy Dworcowej, torów kolejowych, drogi do Szewc, rzeki Trupiny w Buku, 25.03.2008r, XXII/149/08, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2008r. Nr 126, poz. 2305. § 7. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się archeologiczną strefę ochrony konserwatorskiej o granicach przedstawionych na rysunku planu: a) przedmiotem

- ochrony w archeologicznej strefie ochrony konserwatorskiej są znajdujące się w niej zabytki archeologiczne: – pradziejowe, średniowieczne i nowożytne nawarstwienia kulturowe w strefie ochrony konserwatorskiej obejmującej miasto Buk oraz historycznie ukształtowane miejscowości oznaczone na rysunku planu, – zewidencjonowane stanowiska archeologiczne; b) w strefie tej obowiązują następujące ustalenia: – opiniowanie i uzgadnianie z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu przed uzyskaniem decyzji o pozwoleniu na budowę wszelkich prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych.
4. Mppz terenów przyległych do obwodnicy miasta Buku (drogi wojewódzkiej Nr 307) na odcinku od ulicy Dworcowej do ulicy Grodziskiej w zakresie działki o nr ewidencyjnym 728/80, 26.08.2008r, XXVIII/173/2008, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2008r, Nr 177, poz. 2879. § 7. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.
 5. Mppz terenów położonych w Buku i Wielkiej Wsi w bezpośrednim sąsiedztwie ulic: Storczykowej i Różanej, 16.12.2008r. XXXII/202/08, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009r. Nr 18, poz. 290. § 7. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.
 6. MPZP terenów budownictwa mieszkaniowego w Buku w rejonie ulic Dworcowej i Dobieżyńskiej w części dotyczącej działek o numerach ewidencyjnych 1086/1 i

1086/3, 29.06.2009r. XL/249/09, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009r. Nr 180, poz. 3029. § 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków, a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych.

7. MPZP terenów położonych w mieście Buk, przy ul. Przemysłowej, działki o numerach ewidencyjnych 1140 i 1141, 29.03.2011r. VI/35/2011, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2011r. Nr 149, poz. 2412. § 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem przedmiotowego terenu; 2) nakaz uzyskania przez inwestora pozwolenie na badania archeologiczne przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.
8. Mpszp terenów położonych w rejonie ulicy Dworcowej, torów kolejowych, drogi do Szewc, rzeki Trupiny w Buku, 31.12.2012r. XV/114/2012, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2012r. poz. 1345. § 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych.

Wielka Wieś.

9. Mpszp terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na obszarze działek nr 401/17 do 401/26 w miejscowości Wielka Wieś, gmina Buk, 27.08.2002r, LV/322/2002, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2002r. Nr 118, poz. 3302, § 6. 2. Przy prowadzeniu prac ziemnych w razie przypadkowego odkrycia obiektów archeologicznych przez ekipę budowlaną należy, zgodnie z art. 22 i 24 ustawy z dnia 15 lutego 1996 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r, Nr 98, poz. 1150 z późn. zm.) zabezpieczyć znalezisko i zgłosić ten

fakt do Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych w Poznaniu (Pałac Górków, ul. Wodna 27, 61-781 Poznań) lub do Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków w Poznaniu – Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Mppz terenów położonych w Wielkiej Wsi w bezpośrednim sąsiedztwie ulic: Otuskiej, Storczykowej i Różanej, 26.08.2008r, XXVIII/174/08, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2008r. Nr 174, poz. 2900. § 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.
11. Mppz terenów położonych w Wielkiej Wsi przy ulicy Świętego Rocha, 24.11.2009r. XLVI/280/09, Dz. U. Woj. Wlkp. 2010r. Nr 50, poz. 1151. §7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, należy przerwać pracę, zabezpieczyć teren i niezwłocznie powiadomić odpowiedni organ służby ochrony zabytków, a następnie przystąpić do archeologicznych badań ratunkowych.
12. Mppz terenów położonych w Wielkiej Wsi przy ulicy Kwiatowej, Otuskiej i obwodnicy miasta Buku, 31.08.2010r. LV/355/10, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2010r. Nr 224, poz. 4115. §7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych; pozwolenie na badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.
13. Mppz terenów położonych w Wielkiej Wsi, 31.08.2010r. LV/354/10, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2010r. Nr 234, poz. 4386. § 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa

kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych; pozwolenie na badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

14. Mppz terenów położonych w Wielkiej Wsi przy ul. Jana Pawła II, 30.10.2012r. XXV/180/2012, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2012r. poz. 6099. §7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: 1. Na wniosek organu ochrony zabytków obszar planu obejmuje się „strefą ochrony konserwatorskiej zespołu stanowisk archeologicznych” określoną na rysunku planu, w granicach której przedmiotem ochrony jest zewidencjonowane stanowisko archeologiczne. 2. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, w granicach „strefy ochrony konserwatorskiej zespołu stanowisk archeologicznych” ustala się: 1) nakaz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu; 2) nakaz uzyskania pozwolenia konserwatorskiego na prowadzenie badań archeologicznych, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

Niepruszewo.

15. Mppz terenów aktywizacji gospodarczej w Niepruszewie położonych pomiędzy drogą wojewódzką nr 307 a projektowaną drogą komunikacji wewnętrznej, 29.12.2000r. XXXIII/209/2000, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2001r. Nr 4, poz. 43, § 9. 1. Plan wskazuje obszar objęty planem jako tereny archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej objęte ochroną prawną (ustawa z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r, Nr 98, poz. 1150), 2. W obrębie archeologicznej strefy prawnej ochrony konserwatorskiej, plan ustala: 1) wymaganie szczegółowe dla inwestowania i zagospodarowania – obowiązek uzyskania przez inwestora zezwolenia konserwatorskiego do prowadzenia jakichkolwiek prac ziemnych. 2) w procesie realizacyjnym zapewnienia stałego nadzoru archeologicznego dla wszystkich inwestycji wymagających prac ziemnych.

16. Mppz terenów aktywizacji gospodarczej w Niepruszewie, 30.08.2005r. XLII/221/05, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2005r. Nr 145, poz. 4026. § 4. pkt 2) Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską art. 6 ust. 1, pkt 3a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568; z 2004 r, Nr 96, poz. 959; Nr 238, poz. 2390). Wszelkie prace ziemno – budowlane, należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, w celu określenia konieczności prowadzenia przez inwestora prac archeologicznych przy realizacji inwestycji.
17. Mppz terenów aktywizacji gospodarczej w Niepruszewie położonych pomiędzy drogą wojewódzką nr 307, a projektowaną drogą komunikacji wewnętrznej, 30.08.2005r. XVII/222/05, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2005r. Nr 145, poz. 4028. § 4.1. pkt 1) § 9, ust. 1 otrzymuje brzmienie: 1. Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską wynikającą z art. 6 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568; z 2004 r, Nr 96, poz. 959; Nr 238, poz. 2390), pkt. 2) § 9 ust. 2 otrzymuje brzmienie: 2. Wszelkie prace ziemno – budowlane, należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, w celu określenia konieczności prowadzenia przez inwestora prac archeologicznych przy realizacji inwestycji.
18. Mppz terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie – gmina Buk, 29.05.2001r. XXXIX/242/2001, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2001r. Nr 67, poz. 1228, § 10. W zakresie ochrony środowiska kulturowego: 1. Plan wskazuje obszar objęty planem jako tereny archeologicznej strefy ochrony konserwatorskiej objęte ochroną prawną na podstawie ustawy z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r, Nr 98, poz. 1150 z późniejszymi zmianami). 2. W obrębie archeologicznej strefy prawnej ochrony konserwatorskiej, plan ustala: 1) wymaganie szczegółowe dla inwestowania i zagospodarowania – obowiązek uzyskania przez inwestora zezwolenia

- konserwatorskiego do prowadzenia jakichkolwiek prac ziemnych, 2) w procesie realizacyjnym zapewnienie stałego nadzoru archeologicznego dla wszystkich inwestycji wymagających prac ziemnych.
19. Mppz terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie – gmina Buk, 30.08.2005r. XLII/223/05, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2005r. Nr 145, poz. 4028. § 4. 1. 1) § 10 pkt 1 otrzymuje brzmienie: Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską wynikającą z art. 6 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568; z 2004 r; Nr 96, poz. 959; Nr 238, poz. 2390). 2) § 10 pkt 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie: 1) wszelkie prace ziemno – budowlane, należy uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, w celu określenia konieczności prowadzenia przez inwestora prac archeologicznych przy realizacji inwestycji.
20. Mppz terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie – gmina Buk, 26.08.2008r, Nr XVIII/175/08, Dz. U. Woj. Wlkp. 2009 r. Nr 29, poz. 456. § 7. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.
21. Mppz terenów położonych w Niepruszewie przy ulicy Poznańskiej, 26.08.2008r, Nr XXVIII/172/08, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2008r. Nr 174, poz. 2899. § 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.

22. Mppz terenów aktywności gospodarczej w Niepruszewie – Gmina Buk, 16.12.2008r. XXXII/203/08, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2009r. Nr 29, poz. 456. § 7. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, prace ziemne związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu wymagają uzgodnienia z właściwym organem ochrony zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, dla określenia konieczności ewentualnych prac archeologicznych.
23. Mppz terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w Niepruszewie – działki o numerze ewidencyjnym 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115/3, 119, 29.03.2011r. VI/34/2011, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2011r. Nr 149, poz. 2411. § 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu, a wymagających prac ziemnych, w zakresie uzgodnionym pozwoleniem odpowiednich służby ochrony zabytków, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.
24. Mppz terenów usługowych położonych w Niepruszewie – działka o numerze ewidencyjnym 246/2, 10.05.2011r. VII/45/2011, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2011r. Nr 197, poz. 3109. § 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu, a wymagających prac ziemnych, w zakresie uzgodnionym pozwoleniem odpowiednich służby ochrony zabytków, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.
25. Mppz terenów położonych w miejscowości Niepruszewo, działki o numerach ewidencyjnych 244/2 i 243/2, 27.12.2011r. XIV/109/2011, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2012r. poz. 790. § 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem przedmiotowego terenu; 2) nakaz uzyskania

przez inwestora pozwolenia na badania archeologiczne przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę.

26. Mppz terenów położonych w miejscowości Niepruszewo, między ulicą Żytnią i Szkolną, a drogą powiatową numer 2500P, 23.04.2013r. XXXI/221/2013, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2013r. poz. 3792. § 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: 1) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem przedmiotowego terenu; 2) nakaz uzyskania przez inwestora pozwolenie na badania archeologiczne przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, o ile teren zawiera stanowiska archeologiczne.

Otusz.

27. Mppz gminy Buk, w części dotyczącej wsi Otusz – teren eksploatacji złóż kruszywa naturalnego (działki ewidencyjne o nr 160/1 i 160/2 – o łącznej powierzchni ca 14 ha, z pominięciem gruntów leśnych o powierzchni 1,07 ha), 28.12.2001r. XLVI/282/2001, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2002r. Nr 4, poz. 189, § 7. 6) Z racji położenia terenu na obszarze stanowiska archeologicznego, inwestor po otrzymaniu koncesji na wydobywanie kopaliny (przed przystąpieniem do prac ziemnych), zobowiązany jest powiadomić Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Poznaniu w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich.

28. Mppz terenów zabudowy mieszkaniowej położonych w Otuszu przy drodze gminnej 32010 (Huby Otuskie), 28.01.2003r, VI/35/03, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2003r. Nr 30, poz. 568. § 6. 2. Przy prowadzeniu prac ziemnych w razie ujawnienia przedmiotu, który posiada cechy zabytku lub odkrycia obiektów archeologicznych przez ekipę budowlaną należy, zgodnie z art. 22 i 24 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r, Nr 98, poz. 1150 z późn. zm.) zabezpieczyć znalezisko i zgłosić ten fakt do Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych Muzeum Archeologicznego w Poznaniu (Pałac Górków, ul. Wodna 27, 61-781 Poznań) lub do

Wojewódzkiego Oddziału Ochrony Zabytków w Poznaniu – Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Cieśle.

29. Mppz gminy Buk, w części dotyczącej wsi Cieśle – teren eksploatacji złóż kruszywa naturalnego (fragment działki ewidencyjnej o nr 41/3), 17.04.2003r, X/53/03, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2003r. Nr 82, poz. 1581. § 6. 4) Inwestor po otrzymaniu koncesji na wydobywanie kopaliny (przed przystąpieniem do prac ziemnych), zobowiązany jest powiadomić Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Poznaniu w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich na powyższym obszarze.

30. Mppz terenu eksploatacji kruszywa naturalnego obejmującego fragment działki nr ewid. 41/3 obręb Cieśle, 29.12.2009r. XLVII/290/09, Dz. U. Woj. Wlkp. z 2010r. Nr 49 poz. 1129. § 9. 1. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej; 1) Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek przeprowadzenia wyprzedzających inwestycję, ratowniczych badań wykopaliskowych. Pozwolenie na badania archeologiczne inwestor winien uzyskać przed pozwoleniem na budowę.

4.8. Uwarunkowania wynikające z przepisów dotyczących ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Podstawowe normy prawne określające zakres ochrony przyrody zawarte są w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 roku, o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880, z 2005 r. Nr 113, poz. 954, Nr 130, poz. 1087.).

1. Do obszarów chronionego krajobrazu mają zastosowanie m.in. art. 23 i 24. Powołanie i funkcjonowanie obszarów chronionego krajobrazu angażuje zarówno administrację państwową (województwo) jak i samorząd gminny. Z ogólnych zapisów związanych z ochroną tych obszarów na szczególną uwagę zasługują wskazania zawarte w art. 24, w podpunktach 3, 5 i 9, w których pośrednio chronione są zabytkowe zadrzewienia śródpolne, czy inne zabytkowe formy ziemne.

2. Największa zależność między ochroną przyrody i opieką nad zabytkami występuje w odniesieniu do ochrony pomników przyrody. W art. 40, jest mowa o ochronie przyrody z uwzględnieniem wartości przyrodniczych, naukowych, kulturowych, historycznych lub krajobrazowych. Dzięki takiej formule, omawiana ustawa w istotny sposób włącza się w obszar ochrony zabytkowych kompleksów zieleni.

4.9. Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta i gminy Buk na lata 2010 – 2013.

Sprawozdaniem sporządzonym w styczniu 2014 roku zamieszczono analizę planowanych działań zamieszczonych w rozdziale 6 Programu obejmującego kierunki realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Analizowany Program ujął planowane zadania w trzech zasadniczych działach:

1. Gminna ewidencja zabytków,
2. Promocja regionu i edukacja przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego,
3. Sprawowanie opieki nad zachowanymi zabytkami w regionie.

W ramach pierwszego działu zweryfikowano gminną ewidencję zabytków nieruchomości w listopadzie 2011 roku. Łącznie opracowanie objęło charakterystykę 501 obiektów zabytkowych, zarówno wpisanych jak i niewpisanych do rejestru zabytków. Ponadto sporządzono gminną ewidencję zabytków małej architektury. Prace nad tym zadaniem zakończono w sierpniu 2012 roku. Objęły one rozpoznanie struktury zabytków małej architektury na terenie Miasta i Gminy, analizę materiałów źródłowych oraz wyznaczenie kategorii obiektów, jakie uwzględnić należy w opracowaniu. Łącznie opracowanie zawiera charakterystykę 58 obiektów. Wykonano także gminną ewidencję zabytków archeologicznych w formie kart zespołu stanowisk archeologicznych zgodnie z zaleceniem WWKZ. Prace nad tym zadaniem zakończono w marcu 2011 roku. Powyższe opracowanie zostało następnie przekazane Powiatowemu Konserwatorowi Zabytków w Poznaniu, który nie wniósł uwag do dzieła. Łącznie gminna ewidencja zabytków archeologicznych objęła charakterystykę 12 stanowisk archeologicznych oraz 112 zespołów stanowisk archeologicznych. W ramach tego działu wykonano również mapę

dziedzictwa kulturowego miasta i gminy. Powyższe zadanie zostało wykonane we wrześniu i październiku 2011 roku. Na przedmiotową mapę złożyły się trzy arkusze obejmujące: historyczne założenie urbanistyczne Buku, teren miasta Buk poza powyższym obszarem, teren Gminy poza granicami administracyjnymi Buku. Treść każdego z arkuszy zawiera wskazanie położenia najcenniejszych obiektów z terenu miasta i gminy wraz z fotografią obrazującą aktualny stan zabytku z jego krótkim opisem. Należy zauważyć, iż opracowanie nie uwzględnia stref występowania stanowisk archeologicznych oraz wszystkich zabytków z terenu Gminy. Powyższe wynika z faktu, iż strefy te wyznaczone zostały szczegółowo na rysunku projektu: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Buk. W drugiej połowie 2012 roku wykonano elektroniczną bazę o stanowiskach archeologicznych oraz zabytków nieruchomych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków. W opracowaniu opisano procedurę dokonywania wpisu obiektu do rejestru i prawne aspekty ewentualnego wpisu do rejestru.

W ramach drugiego działu dotyczącego promocji regionu i edukacji przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego wyznaczone zostały następujące działania. Rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu miasta i gminy, a także zabytkowego założenia urbanistycznego Buku przy pomocy publikacji materiałów na stronach internetowych Urzędu Miasta i Gminy, ogłoszeń i komunikatów publikowanych na tablicach ogłoszeń oraz w prasie lokalnej. Komunikaty te dotyczyły w szczególności informacji na temat podejmowanych decyzji przez WWKZ w zakresie zmiany orzeczenia konserwatorskiego, która pozwoliła na szczegółowe wyznaczenie zasięgu obszaru oraz jego poprawnego nazewnictwa. Udostępniono także gminną ewidencję zabytków oraz program opieki nad zabytkami miasta i gminy Buk na lata 2010 – 2013 na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Buk. W miejskich materiałach reklamowych i turystycznych publikowano informacje na temat zachowanych zabytków w mieście i na terenie gminy. Zainicjowano prace koordynujące w ramach projektu: Miasto i woda – historie połączone, przy współpracy z Wavin Metalplast – Buk Sp. z o.o. Celem projektu jest umieszczenie jednolitych tablic informacyjnych dotyczących wybranych obiektów zabytków ruchomych i nieruchomych na terenie Buku w miejscu istnienia lub odnalezienia danego zabytku. Dotychczas

wykonano tablice: w miejscu znalezienia miecza rycerskiego na ul. Rzemieślniczej, w miejscu ujawnienia drewnianych rur wodociągowych na ul. Poprzecznej, na byłym pałacu biskupów poznańskich przy rynku. W trakcie opracowania są tablice, które będą przymocowane na murach byłej szkoły elementarnej wraz z informacją o strajkach szkolnych dzieci polskich, na byłym budynku szkoły przy pl. Reszki oraz na ratuszu. Planowane są także tablice, które będą przymocowane na obu kościołach w Buku, byłym sądzie i więzieniu powiatowym i synagodze. W trakcie realizacji tego zadania nawiązano współpracę z autorami publikacji: Śladami historii w Buku – Maurycego Kustry, magistra archeologii i historii, doktoranta historii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Kulturalna działalność Stanisława Reszki – Anny Marii Lepackiej, doktora historii sztuki, pracownika naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, autorki pracy magisterskiej, rozprawy doktorskiej oraz przygotowywanej habilitacji na temat działalności Stanisława Reszki. Ponadto w 2010 roku wydana została publikacja Bolesława Majewicza pt.: Przechadzki po Buku w drugiej połowie XX wieku. Działania promocyjne objęły także upowszechnianie twórczości skryptora Stanisława z Buku – głównego twórcy Graduału Jana Olbrachta, przy współpracy z parafią p.w. św. Stanisława w Buku. W ramach promocji dziedzictwa kulturowego Samorząd w Buku wspierał organizacje i stowarzyszenia w opracowywano i publikowano materiały dotyczące historii i zabytków miasta i gminy. Zbierano i skupowano materiały archiwalne (stare zdjęcia, mapy, przedmioty codziennego użytku) dotyczących miasta i gminy oraz mieszkańców. Wsparcie ze strony Urzędu Miasta i Gminy w Buku kierowane było także dla podmiotów indywidualnych w zakresie udzielania informacji na rzecz tworzonych prac naukowych. W 2009 roku, w 720 rocznicę lokacji miasta (1289 – 2009) Urząd Miasta i Gminy w Buku wydał broszurę pt.: Buk na starej pocztówce i fotografii ze zbiorów Izby Muzealnej i osób prywatnych – zeszyt 1. W roku 2010 ukazał się zeszyt 2. Obie publikacje zawierają około 70 unikalnych zdjęć oraz pocztówek z końca XIX i początków XX wieku. Po raz pierwszy w Buku opublikowano w nich także kopie najstarszych zachowanych dokumentów pisanych, w których pojawia się wzmianka o mieście: dokument księcia Bolesława Pobożnego z 1257 roku, potwierdzający darowiznę wsi Buk dla kustodii poznańskiej księcia Przemysława I oraz dokument biskupa Andrzeja Zaręby dotyczący wymiany wsi Kaczanowo za miasto Buk z 1303 roku. W ramach prac

promocyjnych i edukacyjnych przygotowano koncepcję projektu utworzenia na terenie miasta i gminy ścieżek dydaktycznych przedstawiających jej historię i zabytki. Działania na rzecz promocji turystycznej objęły także oznakowanie miejsca przebiegu muru obronnego na skrzyżowaniu ul. Mury i Poznańskiej poprzez zastosowanie kolorowej kostki na nawierzchni jezdni. Do zajęć edukacyjnych włączono tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w szkołach podstawowych i gimnazjach, wyjaśniając pojęcia związane z krajobrazem kulturowym miasta i gminy oraz regionu, informując młodzież szkolną o zasobach krajobrazu kulturowego miasta i gminy, organizując w ramach zajęć szkolnych wycieczek po najciekawszych i najważniejszych miejscach w mieście i gminie ze wskazaniem obiektów zabytkowych. Ponadto organizowanie spotkań, konferencji, uroczystości wiązało się każdorazowo z uczestnictwem delegacji i szerszej grupy młodzieży, do której w taki sposób trafiały znaczne ilości informacji na temat historii miasta.

W odniesieniu trzeciego działu, dotyczącego sprawowania opieki nad zachowanymi zabytkami Samorząd w Buku prowadził merytoryczną pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę, rozpowszechniał informacje na temat profilaktyki konserwatorskiej stosowanej w odniesieniu do zabytków oraz zbierał informacje na temat przeprowadzonych remontów i odnotowując je w kartach adresowych obiektów. Władze miasta i gminy aktywnie włączały się we współpracę z Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu oraz Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w przypadku wykrycia nieprawidłowości podczas prowadzenia różnego typu prac budowlanych obejmujących substancje zabytkową. Samorząd w Buku prowadził również prace przygotowawcze związane z planowaną modernizacją ulic w obrębie historycznego założenia urbanistycznego Buku. W roku 2009 Miasto i Gmina Buk nabyło miejscową synagogę. Następnie opracowany został projekt prac budowlano – konserwatorskich przy tym zabytku. Wartość inwestycji oszacowano na kwotę 1827712,44 zł brutto. Niestety do tej pory nie udało się uzyskać pomocy finansowej na wykonanie tego remontu. W ramach działań samorządowych zmierzających do ochrony i rewitalizacji substancji zabytkowej Buku powołano Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011-2015. Zrealizowanie Programu wiąże się z realizacją dwóch zadań: odnowa historyczno –

urbanistycznego układu Buku (zieleń, odnowienie nawierzchni ulic i chodników, odnowa lub przywrócenie zabytków, nowe oświetlenie, budowa parkingów, budowa kanalizacji sanitarnej) oraz renowacja budynków mieszkaniowych zlokalizowanych w obszarze historyczno – urbanistycznego układu miasta Buk. Całkowity koszt wdrożenia programu szacuje się na 5000000 zł, zaś jego realizacja będzie zależna od możliwości finansowych lokalnego Samorządu. Bardzo ważną działalnością Samorządu w Buku było udzielanie dotacji celowych w corocznych kwotach 50000 zł. W latach 2010 – 2013 przeznaczono 16000 zł na konserwację i restaurację ołtarza bocznego, 17300 zł na prace konserwatorskie i restauratorskie ambony, 29000 zł na roboty budowlane polegające na renowacji ścian fundamentowych i muru cokołu przy kościele parafialnym p.w. Św. Wawrzyńca w Niepruszewie. przy kościele parafialnym p.w. Św. Wawrzyńca w Niepruszewie. Ponadto 9400 zł na roboty budowlane polegające na modernizacji instalacji elektrycznej w kościele p.w. Św. Krzyża w Buku. Urząd Miasta i Gminy w Buku współpracował ze służbami konserwatorskimi na etapie projektowania i realizacji inwestycji. W szczególności dotyczyło to procedur planistycznych zmierzających do uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W dziedzinie prac konserwatorskich Samorząd w Buku wspierał prace badawcze nad zabytkami archeologicznymi odkrytymi w trakcie budowy sieci kanalizacji sanitarnej w Buku, a w szczególności wsparcie dotyczyło średniowiecznego miecza, zabytkowych elementów systemu wodociągowego, palisad murów obronnych, elementów ceramiki, wyrobów skórzanych i cegieł, przygotowując eksponaty do wystawy i wykładu o znaleziskach archeologicznych.

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. Kierunki realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

6.1. Promocja regionu i edukacja przez prezentację lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

6.1.1. Działanie – udostępnianie i promocja zabytków nieruchomych.

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Zorganizowanie punktu lub punktów informacji turystycznej w powiązaniu z miejscowymi instytucjami kultury, rozpowszechniających wiedzę na temat historii miasta i okolicy.	2015 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
2.	Kontynuacja działalności wydawniczej w zakresie publikacji reklamowych i turystycznych dotyczących istniejących w mieście i gminie zabytków.	2014 – 2017

3.	Kontynuacja wsparcia organizacji i stowarzyszeń w opracowaniu i publikacji materiałów dotyczących historii i zabytków miasta i gminy. Zbieranie i skupowanie materiałów archiwalnych (tj.: stare zdjęcia, mapy, przedmioty codziennego użytku) dotyczących miasta i gminy oraz mieszkańców.	2014 – 2017 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
4.	Kontynuacja realizacji projektu: Miasto i woda – historie połączone. Działalność popularyzatorska przestrzeni zabytkowej polegająca na umieszczeniu tablic informacyjnych przy obiektach zabytkowych i miejscach pamięci.	2014 – 2017

6.1.2. Działanie – edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
(prowadzona w szkołach i instytucjach kultury znajdujących się na terenie miasta i gminy Buk).

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Kontynuacja działań mających na celu włączanie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach.	2014 – 2017 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
2.	Kontynuacja działań mających na celu wdrażanie do zajęć szkolnych pojęć związanych z krajobrazem kulturowym miasta i gminy oraz regionu.	2014 – 2017
3.	Informowanie młodzieży szkolnej o zasobach krajobrazu kulturowego miasta i gminy.	2014 – 2017
4.	Kontynuacja działań mających na celu organizowanie w ramach zajęć szkolnych	2014 – 2017 – <i>realizacja uzależniona od możliwości</i>

	wycieczek po najciekawszych i najważniejszych miejscach w mieście i gminie oraz przedstawienie im obiektów zabytkowych.	<i>finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
--	---	--

6.2. Sprawowanie opieki nad zachowanymi zabytkami w regionie.

6.2.1. Działanie – zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

L.p.	Działanie	Czas realizacji w latach
1.	Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remonty	2014 – 2017
2.	Kontynuacja działań mających na celu merytoryczną pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę	2014 – 2017
3.	Nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków szczególnie w świetle zmieniającej się rangi ewidencji zabytków w przepisach regulujących opiekę i ochronę zabytków.	2014 – 2017
4.	Kontynuacja działań mających na celu aktywizację sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych.	2014 – 2017 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>

5.	Kontynuacja działań władz miasta i gminy mających na celu ochronę substancji zabytkowej przed działaniami prowadzonymi z naruszeniem prawa budowlanego głównie dotyczącymi rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę obiektów lub ich charakterystycznych elementów (zwłaszcza na obszarach objętych ochroną konserwatorską i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków).	2010 – 2013
6.	Prowadzenie przez Urząd Miasta i Gminy Buk działań remontowych i rewitalizacyjnych, w zakresie swoich kompetencji, a w tym remont synagogi.	2014 – 2017
7.	Prowadzenie działań remontowych w oparciu o harmonogram wypracowany przez Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Buk na lata 2011 – 2015 na obszarze wyznaczonym przez tenże Dokument.	2014 – 2015 – <i>realizacja uzależniona od możliwości finansowych i organizacyjnych jednostki odpowiedzialnej</i>
	a. Przywrócenie stanu pierwotnego Placu Przemysława. Odnowienie nawierzchni ulic i chodników oraz innych elementów: ul. Mury (od ul. Dworcowej do ul. Bohaterów Bukowskich – strona południowa), ul. Kościelna, ul. Poprzeczna, ul. Ratuszowa.	2014 – 2015 – <i>j.w.</i>
	b. Odnowienie nawierzchni ulic i chodników oraz innych elementów: ul. Mury (od ul. Dworcowej do ul. Bohaterów Bukowskich – strona północna), ul. Tylna, ul. Rzeźnicka, Pl. Garncarski, ul. Zdrojowa, ul. Zenktelera, ul. Bohaterów Bukowskich (od ul. Grodziskiej do Pl. Przemysława).	2014 – 2015 – <i>j.w.</i>
	c. Renowacja budynków mieszkaniowych	2014 – 2015 – <i>j.w.</i>

	zlokalizowanych w obszarze historyczno – urbanistycznego układu miasta. Rewitalizacja obejmie: odnowę elewacji budynków.	
--	---	--

7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podmiotem powołującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd miasta i gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz miasta i gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Samorząd winien oddziaływać na inne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców miasta i gminy Buk, tak by wywołać w nich potrzebę zachowania dziedzictwa kulturowego, jako fundamentalnego dobra identyfikującego ich tożsamość. W odniesieniu do lokalnej społeczności pielęgnowanie tradycji zawartej w zabytkach ma ścisły związek z kształtowaniem poczucia własnej wartości. W odniesieniu do podmiotów gospodarczych dobra kultury, jakimi są zabytki, mają potencjalnie dużą wartość marketingową itp.

Aby zrealizować zamierzone cele określone w konkretnych działaniach należy zastosować możliwie najszersze spectrum narzędzi – instrumentów. Zakłada się, że w realizacji powyżej zredagowanego gminnego programu opieki nad zabytkami wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacja oraz instrumenty kontrolne.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały miejscowego samorządu odnoszące się do zagadnień regulujących kształtowanie przestrzeni.

2. Instrumenty finansowe:

- dotacje

- subwencje
 - dofinansowania
 - projekty uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej
3. Instrumenty społeczne:
- edukacja kulturowa
 - informacja
 - współpraca
 - współdziałanie z organizacjami społecznymi
4. Koordynacja:
- strategie rozwoju miasta
 - plany rozwoju lokalnego
 - programy prac konserwatorskich
 - programy ochrony środowiska
 - studia i analizy, koncepcje zrównoważonego rozwoju
 - plany rewitalizacji
5. Instrumenty kontrolne:
- utworzenie w ramach Urzędu Miasta i Gminy Buk, jednoosobowej odpowiedzialności za sposób w jaki realizowane będą poszczególne zadania wynikające z ustaleń niniejszego programu. Proponuje się, aby zobowiązanie to powierzyć kierownikowi Referatu Inwestycji i Planowania. Powierzenia wyżej wymienionego obowiązku dokona Burmistrz Miasta i Gminy Buk niezwłocznie po uchwaleniu przez Radę Miasta i Gminy Buk powyższego programu,
 - aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej,
 - monitoring stanu zachowania i rozwoju środowiska kulturowego,

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Miasta i Gminy Buk zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to

przedstawiane jest Radzie Miasta i Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miasta i Gminy.

Do wykonania powyższego zadania, Zespół Koordynujący monitorujący „Gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Buk na lata 2014 – 2017” przynajmniej raz na dwa lata przedstawi pisemną analizę stopnia realizacji powyższego programu.

9. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Obowiązek dbania o stan zabytków spoczywa na właścicielach i posiadaczach zabytków.

Środowisko lokalne, doceniając potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego, wprowadziło system pomocy finansowej adresowanej do właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych. System ten został określony uchwałą nr XI/50/07 Rady Miasta i Gminy Buk z dnia 29 maja 2007 roku w sprawie: zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności Gminy Buk. W sposób szczególny dotacje celowe pochodzące z budżetu Gminy przeznaczone są dla osób fizycznych lub jednostek organizacyjnych posiadających tytuł prawny do zabytków wpisanych do rejestru zabytków, którzy zobowiązani są z mocy prawa do finansowania, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tych zabytkach. W załączniku uchwały określono przedmiot udzielania dotacji:

1. Gmina może udzielić dotacji na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w obiektach wpisanych do rejestru zabytków.
2. Dotacja może być udzielona na pokrycie kosztów wykonania planowanych prac prowadzonych z zachowaniem przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych.
3. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku może otrzymać dotację częściowo lub w całości pokrywającą koszty prowadzenia prac.

4. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1, może dotyczyć prac, które wykonane zostaną w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku lub w roku następnym po roku złożenia wniosku.
5. Dotacje, o których mowa w ust.1 mogą obejmować nakłady konieczne na realizację prac wymienionych w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
6. Dotacja może być udzielona do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.
7. Jeśli zabytek, o którym mowa w ust. 1 posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych dotacja może być udzielona do 100% nakładów koniecznych na ich wykonanie.
8. W przypadku , jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust.1 wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych dotacja może być udzielona do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac.
9. Łączna wartość dotacji udzielonych z budżetu Miasta i Gminy Buk oraz innych źródeł sektora finansów publicznych nie może przekroczyć wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są także zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

1. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (www.mkidn.gov.pl) w ramach swoich uprawnień tworzy programy wspierające między innymi prace służące ochronie zabytków. Rodzaje i zakresy ochrony zgodne są z aktualną polityką ochrony dziedzictwa kulturowego Rządu Rzeczypospolitej.
2. Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (wosoz.bip-i.pl/public) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.
3. Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z

budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych m. in. jednostek sektora finansów publicznych.

4. Fundusz Kościelny (www.mswia.gov.pl) – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających obiektów. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków Funduszu Kościelnego są:
 - osoby prawne Kościoła Katolickiego
 - osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych
 - osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2005 Nr 231, poz. 1965, z późn. zm.).
5. Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej, w tym JESSICA – wspólne europejskie wsparcie na rzecz trwałych inwestycji w obszarach miejskich. Inicjatywa ta jest instrumentem inżynierii finansowej opracowanym przez Komisję Europejską, Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) oraz Bank Rozwoju Rady Europy (CEB).
6. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to nowe narzędzie zaproponowane przez Komisję Europejską wspierające rozwój terytorialny, które ma z założenia przyczyniać się do zwiększania efektywności realizacji polityki spójności. Przy pomocy tego instrumentu, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie mogą realizować wspólne przedsięwzięcia, łączące działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. W przypadku Buku, mogą być realizowane zadania w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania.